HISTORIA FEBRIS MILIARIS, ET DE HEMICRANIA DISSERTATIO.

AUCTORE

JOANNE FORDYCE, M.D.

Χρὴ δὲ ϗ τὸν αὐτὸν τινὰ ξυνευπορέειν, μὴ πάντα ἀλ-λοτρίῃ ξυγγραφίῃ προσίχοντα τὸν νέον.

ΑΡΕΤΑΙ. ΚΑΠΠΑΔ. ΟΞΕ. ΝΟΥΣ.

ACCEDIT DE

MORBO MILIARI EPISTOLA

CAROLI BALGUY, M. D.

LONDINI:
Apud D. WILSON & T. DURHAM.
MDCCLVIII.

HISTORIA FEBRIS MILIARIS.

DE Febre Miliari ſcripſêrunt non pauci, et illi ſic peritè quidem, ut primo intuitu ſupervacuum forſan pleriſque videbitur quidvis hâc de re ulterius proferre.

Hi tamen ſi diligentius paulo reputaverint inter varios nondum exſtare ſcriptores hiſtoriam morbi abſolutam per diverſas ejus periodos, et phaſes; quæque plenam complectitur et accuratam ejus picturam per ſingulos quoſque gradus, et decurſum, una cum ſubſidio, et cura quæ poſtulat unuſquiſque: quumque forſitan vel perſpicacitas in obſervando, vel ſolertia in tractando nuſpiam magis deſideretur quam in Febri Miliari genuina, ſi periculum perpendamus in omni morbi tempore, omni caſu, ſinguliſque ad eum rite curandum pertinentibus: hæc, inquam, dili-

gentia quâ decet, probe ſi penſitaverint, nulla ratione de lectoris candore ambigo, ſi quæ ex aliîs didici, vel multâ et attentâ experientiâ ipſe probavi, in unum faſcem congeſſerim, quo tandem morbi uberior prodeat deſcriptio, quam hactenus, quantum novi, exhibita eſt.

Et profectò hoc tanto utilius fore exiſtimo, partim quod noſtro ſeculo non deſint, qui, quoniam mentes hominum ſuis dogmatibus aut deliniri vellent, aut etiam abripi, ipſam mali exiſtentiam prorſus renuunt; partim quod pleriſque quorum intereſt, minus notum id ſit, quamvis vix aliud frequentius in utroque ſexu, omni ætate, temporeque, ſive ſeorſim, ſive aliis morbis intertextum reperiatur, immo aliquando epidemice graſſetur.

Autumârunt e contra nonnulli, inepto aliis in vitiis regimini, præcipue calido, illius ortum unicé deberi: quod hercle tanto magis miratus ſum, quia temperantiſſimis, vel tenui etiam diætæ deditis, aliiſve morbis detentis, ſe incaute aëri liberiori exponentibus, vel quibus abundat humor ſeroſus admodum ac iners, præcipuum faceſſat negotium; quodque præ cæteris invadat Puerperas diætâ diu ante partum aquoſâ ſæpe uſas, et ad dies ſaltem aliquot poſt illum exactum, jamque ditiori ac fervidiori ſanguine, dum parturiant, aut brevi poſt exantlatas.

Nec

Nec minus obſervanti patet quod ſæpenumero, immo utplurimum, per ſe, nullo cum alio morbo compoſitus invadat valentes optime, eoſque nec gulæ deditos, nec exercitatione exæſtuantes.

Denique quod aliquoties reperiatur malum magnopere epidemicum, cui præcavendo nondum ſane ſuffecerint etiam lynceis præditi oculis, ſi qui ſint, homines, utpote ἐν τῷ θείῳ morborum, perinde ac maxime idiotæ, cæci.

Neutiquam ignoro, inter multos in ſanando præcellentes non convenire, morbum, de quo loquimur, ſui eſſe generis: potius opinantur alterius eſſe ſymptoma, ejuſque mali quidem moris, nec præterea quidvis, tantoque magis, cum obſervaverint eruptiones huic ſpeciei peculiares non raro alia vitia vel excipere, iiſve conjungi, nec certis diebus expelli, ſicut fit in aliis aliquot morbis, qui eruptionem oſtendunt.

Quibus non obſtantibus, *Morbum Veſicularem* idiopathica fovere et prodere ſigna, toto cælo diverſa ab iis quæ in aliis exhibentur, in promptu eſſet demonſtrare. Ut alia prætercam, quis morbus noſtro ac eruptivis aliquot exceptis, tantum præ ſe fert languorem, ſpiritûs difficultatem, mentis alienationem, circa præcordia oppreſſionem, in ventre tormina, ſudores effuſos, horrores exanthemati præeuntes,

eosque repetitos, et cætera quæ simul sumpta nostrum vitium constituunt, quæ vero amplius exhibere non hujus est loci? hæc attamen cuncta, eruptione feliciter cedente, pari passu sedantur.

Tacemus quod puerperæ nulla alia labe ægrotantes sic frequenter hâc corripiantur, et ritu quidem sibi proprio: quod regimen malo huic aptum plerisque aliis minus sit idoneum; quodque vesiculæ miliares sæpe nullo alio conjungantur morbo, nisi harum symptomata characteristica pro illo ponantur.

Tradidêre quidem alii non pauci in arte bene exercitati febrem hanc vesicularem, quam tractare nostrum institutum est, ultimi solummodo seculi fuisse sobolem.

Ut ingenue quod res est, quantum videtur, concedamus, etiamsi origine longe vetustiore esse nequeo mihi non persuadere; an Febris tamen Miliaris genuina priscos inter medicos cognita fuerit, nodus equidem est, cui me fateor solvendo imparem.

Iis, qui antiquorum medicorum monumentis impense incubûere, notum est, eos leviter tantum hujus vestigia exhibuisse; ubicunque enim ἐξανθήματα, vel ἐκθύματα κεγχρώδεα, ἐρυθήματα, vel ἵδρωα memorant, arduum mehercle videtur definire, an sui generis fuerit morbus, an symptoma alieni cujuspiam, ac qualis speciei

ciei tandem fuerit eruptio, adeo pauca, eaque tam indefinita de hac perhibent.

Liceat tamen quædam ex antiquis decerpta in notis conferre, quæ *Exanthemati Miliari* proxime accedere videntur, quo ex iis lector dignoſcere poſſit, quæ, quantumque eruptioni veſculari hujus ævi conveniant, vel ab ea diſcrepent.

Prius vero quam progrediamur, haud præter rem erit hic in limine paucis oſtendere, quid per Febrem Miliarem aut veſicularem in ſequenti diſſertatiuncula velimus intelligi.

Morbus igitur cum ſignis febri popriis accedit, inſequenti eruptione Miliari incerto quodam die, quæ tamen expleto triduo, ſeriuſve, cum veſiculis exiguis, limpidis, albis, vel rubicundis ſe monſtrat, exactiſque ſeptem, pluribuſve etiam diebus, deſquammatur; quando febris, quam languores et oppreſſiones præibant, et comitabantur, ſimul judicatur.

Quæ apud parentem primum ac medicorum principem Hippocratem, ejuſque interpretes, præcipue occurrunt de eruptionibus Miliaribus in notis collocavimus *.

* In hiſtoria de Sileno narrat quod octavo die frigidus ſudor per omnia membra diffuſus eſt cum puſtulis rubentibus, (ἐξανθήματα † μετα Ἱδρῶτος ἐρυθρὰ ϛρόγγυλα) rotun-

† Εξανθηματα, papulas vel eruptiones dicere potui cum Plinio, qui Dioſcoridis Ἐξανθήματα ſic vertit, crebrius vero pituitæ eruptiones. *Vide Foeſ. in locum eundem.*

dis

dis parvis, varis non absimilibus, quæ *permanebant* ‡, neque abscessum faciebant.. *Hippocr.* 1. *Epid. Sec.* 3. *H.* 2.

In austrina ista constitutione quæ cranone fiebat, sanies quidem plurima cuti subnascebatur, quæ initio conclusa, dum incalesceret, pruriginem excitabat, deinde vero in pustulas erumpebat, iis affines, quæ in ambustis fieri solent *.

Hipp. Epidem. Lib. 2*di. Sect. prim.*

Commemorat etiam *Eruptiones Miliares* se vidisse in Perintho æstivo tempore non infaustas.

In febribus nempe æstivis, circa septimum, octavum et nonum diem, aspredines quædam Miliaceæ §, culicum morsibus fere similes, quæ tamen non valde pruriebant, in summa cute subnascebantur, et ad judicationem usque permanebant.

Ac ne ‖ eæ quidem masculorum ulli eruperunt. Mulier vero cui talia fierent nulla mortua est, hebetiori tamen

---

‡ *Permanebant.* Hoc autem verbum aperte significat non esse facta tum primum, sed aliquot ante dies. His autem nascentibus nil magis sentitur, quam anxietas quædam maxima et jactatio: atqui supprimi evacuationes consuetæ solent, cum natura in partem aliam tentat novum motum, Febris autem, cum hæc excerni incipiunt, mirum in modum crescit, ex quibus conjecto exanthemata hæc sexto die orta esse. *Vide comment. Valles. in loc. citatum.*

* Καί ἀπεγίνοντο μὲν ἐν τῷ δέρματι ἰχῶρες, &c. εἶτα φλυκταίνιδες ὥσπερ πυρίκαυστοι διανίσταντο †.

§ Τρηχύσματα ἐν τῷ χρωτὶ Κεγχρώδεα τοῖσι ἀπο κωνώπων γινόμενοις μάλιστα ἴκελα ἀναδήγμασι ὀυ πάνυ κνησμώδεα,

† Φλύκταιναι Hippocratis sunt Pustulæ in summa corporis cute enascentes, &c. sunt demum iis similes quæ ex ignis ustulatione oriuntur, quales sunt quæ Hippocrates ἵδρωα vocat; nos sudamina aut papulas sudorum cum Plinio recte dicemus. *Vide Foësium in locum citatum.*

‖ Hæc Papularum origo populariter grassantibus morbis admodum familiaris est, atque inde non temere suspecta esse

Secundum Celſum puſtularum plura genera ſunt: nam modo circa totum corpus, partemve aſpredo quædam fit ſimilis his puſtulis, quæ

erant auditu, et ſoporoſæ, quamvis non antea admodum ſoporoſæ eſſent, quibus iſta evenire debebant, neque vero in totum perſeverabant; æſtate vero etiam ad Vergiliarum occaſum in ſoporem et ſomnum pronæ erant, poſtea quippe inſomnia magis urgebantur, &c.

Alvum igitur non licebat ne per ea quidem quæ aſſumebantur ſiſtere, ſed eam quæ præter rationem fieret medelam conferre poſſe facile quis exiſtimâſſet, quamvis permulta quibuſdam procederent ex illo, qui cubili frigido ſubſtrato fiebat decubitu. *Hip. Epid.* 2. *S.* 3. *Ed. Foeſ.*

In ſtatu peſtilenti auſtrina cum Eteſiæ disjunctim ſpiravere, carbunculi æſtate multi, et *μεγάλα ἐκθύματα* (*i. e.* magnæ Puſtulæ pullulabant) *Vide Hipp. Lib.* 3. *Epid. Sect*, 7.

Euphranoris filio puſtulæ culicum morſibus non abſimiles erupêrunt, verum pauco tempore duravêrunt, poſtridie febris invaſit. *Vide Hipp. Epid.* 5. *Sect.* 7. *Foëſ.*

Ante Vergiliarum occaſum Andream Febris ſemitertiana corripuit, &c. —— Ad diem vigeſimum quintum Puſtulæ pruriginoſæ calidæ, velut ambuſta, cute ſenſim exortæ ſunt (*ἐξανθήματα κνησμώδεα θέρμα, ὥσπερ πυρίκαυστα*) dolor autem axillas et latera occupabat, in crura citra ullam ſignificationem tranſiit, et deſiit.

Vide Hipp. Epid. 7. *Foëſ. Interp.*

---

eſſe ſolet, quod febrium ardentium et maxime putredinis ſpecimen exhibeat. *Vide Foeſ. in eundem locum.*

Proſper Martianus teſtatur quoque ſe vidiſſe ſæpius aſpredines hoſce in febribus, et maxime ardentibus, aliquando tamen etiam ſine febre, et opinatur has Hippocratis fuiſſe non abſimiles iis, qui ſudamina appellantur, in quibus cutis cum pruritu attollitur, et exaſperatur, cum ſatis ſimiles ſint illis eminentiis quæ a culicum puncturis in cute erumpunt. *Vide Proſp. Mart. in loco cit.*

ex

ex urtica, vel ex ſudore naſcuntur. Ἐξανθήματα Græci vocant: eæque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt*.

Aëtius proxime poſt illum ex Herodoto hæc habet quæ infra notantur †.

* Vide Celſi Medicin. lib. V. cap. 15.

† Efflorefcunt Puſtulæ, in ipſarum Febrium principio, non mitiorum ſed earum quæ a multis depravatis humoribus accenduntur : in univerſo corpore, aut pleriſque in membris apparent Puſtulæ parvæ vibicibus aut culicum morſiunculis ſimiles, omnes depravatorum humorum, et habitum erodentium multitudinem indicantes.

Cenſuit has ſtatim a principio, niſi quid obſtiterit, ſanguinis miſſione curandas eſſe : conſuêrunt enim ſi retroceſſerint perniciem afferre, niſi vomitu, aut per ſeceſſum vis humorum pellatur.

In acceſſionibus vero ob ingentes circa ſtomachum eroſiones tepidâ propinatâ, aut penna intromiſſâ vomitum provocabimus, et alimenta contemperandi vires habentia, ſicut ptiſanæ cremorem. aut chondram cum mulſa exhibebimus.

Quod ſi febris ardens ſimul vexaverit, univerſum corpus hydrelæo, portiuncula nitri admiſta inungemus : Puſtulas enim circa ſuperficiem detinet, et profundam materiam attrahit, intimaſque partes refrigerat, ac ſæpe ſudore allato, ingens acrium humorum copia difflabitur.

In declinatione purgante medicamento materiæ idoneo corpus evacuabimus, deinde Theriacam antidotum exhibebimus, aut Mithridaticam. Nonnunquam etiam Puſtulæ quædam oriri ſolent rotundæ, inæquales, ſubalbidæ, aut ſubrubræ, duræ cum elevatione carnis, &c. Plerumque febrem intermittentem conſequuntur, et omnino mitiorem indicant morbum ; ideo ægrum opportuno tempore perquam calidam aquam ingredi oportet, &c. At quæ in facie, et thorace, et lateribus, et ventre, et ſcapulis redundant, a principio ſtatim ne curato, ſed varie rem trahito, &c. Et ſi uſque ad morbi vigorem perſtiterint neque ad pejus decli-

Haly-Abbas circa annum æris Chriſt. 985 quædam tradit hic forſitan ſpectantia, ut in notis videri poteſt *.

Et hæc quidem ex antiquis recenſuiſſe jam ſatis ſit. Quæ ſequuntur certius ad morbum noſtrum pertinent, ejuſque æram quodam modo ſtatuere videntur.

Circa annum 1550 Franciſcus Valleſius Philippi ſecundi Hiſpanorum regis in ſuis commentariis ad epidemica Coi ſummi, de conſtitutione febris in Perintho jam recenſitæ hæc tradit quæ morbo miliari omnino congruere crediderim †.

Idem circa tempus ejuſmodi purpuras obſervavit Petrus Forreſtus, qui in libro de

declinaverint, non omnino ſunt negligendæ, licet perquam raro, et caute curandæ ſint. *Vide Aët. de re med. L.* 5. *C.* 130.

* Ait Rubeolas eſſe tubercula exigua, et rubra, quæ quandoque ſola cum calore et tuſſi invadunt, &c. Oriuntur a ſanguine calido, et ſubtili non multum malo, et cum ad ſtatum pervenerint, ſimiles fiunt granis *Milii*, nec aperiuntur, ſed inſenſibiliter diſcutiuntur, et evaneſcunt. *Vide Lib.* 8. *Theor. C.* 14.

† Una quædam inſignis abſceſſus ſpecies ſupervenit horum plurimis, æſtivis febribus circa ſeptimam, octavam et nonam; aſperitates ſcilicet in cute milii granis ſimiles, culicum morſibus maxime ſimiles, non admodum pruriginoſæ.—Hæ, ut ex hac deſcriptione et accidentibus, quæ mox narrat, conſtat, erant illæ, quæ Hiſpanis novato nomine, vocantur *Tabardillo*, &c. —Superioribus annis fuit hoc malum in Hiſpania frequens; malum alioquin rariſſimum, uſque adeo, ut tunc temporis primum videretur morbus

 cum

de morbis populariter graſſantibus hæc habet *.

Eodem ſeculo, brevique poſt peritiſſimus Ballonius cernebat horrenda ſymptomata, venenata † nam tum exſtabant exanthemata. Haud

cum nomine natus. Tunc obſervavimus illis, qui eo malo affliguntur fieri hæc quæ narrat Hippocrates ſymptomata; nimirum antequam erumpant maculæ, anguntur plurimum, et vigilant ægroti, ſucco qui interius ſecernitur, et cujus natura parat expulſionem, lædente viſcera: poſtquam erupêrunt, et dum erumpunt, delirant, et comatoſi fiunt; differentia colorum malignitatis vitii monſtrante differentiam. *Vide Fr. Valleſ. in Hip. Ep.* 2 *L. Sect.* 3.

* Purpuræ ſolent nonnunquam in febribus malignitatem præ ſe ferre, quandoque ſunt criticæ in febribus ſynochis, aliiſque; et ubi apparent per totum corpus poſt ſigna coctionis, plerumque morbi ſolutionem decernunt: oportet igitur eas evocare iiſdem remediis quibus variolæ et morbilli foras educuntur: et ſimul monet, præcipue ex duobus exemplis puerperarum, ne frigore incaute admiſſo, ſudamina et purpuræ intus revocentur, quocunque modo enim repercutiuntur, motum naturæ impedientes, facile lædere poſſunt, et graviſſima quoque ſymptomata inducere: ex repercuſſis enim in puerpera papulis rubentibus, ſtomachi dolor, cardialgia, præcordiorum anguſtia, pulſus debilis et ſyncope aderant: quæ omnia tamen propulſis foras ruboribus ceſſàrunt; aliquid diverſi tamen putat has habere, ab iis quæ a Fernelio Hydroa ‡ dicuntur.

Vide Obſerv. 59. *et* 60. *Lib.* 6. *cum Schol.*

‡ Apud Fernelium hydroa vel ſudationes ſunt puſtulæ aquoſæ, quæ repente emergunt ſparſim toto corpore, ſed frequentius in manibus pedibuſque, milii magnitudine, aqua plenæ, ſine rubore, ſine ullo dolore, et fiunt ex ſudoribus ſub epidermide coërcitis, per cujus ſpiracula ii digeri minime poſſunt. *Vide Johan. Fernel. Path. L.* 7. *C.* 5.

† Febris enimvero tunc adeſt aſſidua, nunc ad manum mitis, nunc acerrima et adurens, vocis raucedo, oculorum

Haud prætereundum hic censeo morbum, natura quidem omnino a nostro alienum, quamvis eodem nomine innotuerit. Eum longa indagine pertractavit Paulus Neucrantzius; isque in urbe Rostochiensi, ac provinciis vicinis, annis reparatæ salutis 1638, et 1639, epidemice grassatus est, cum strage admodum funesta. Referendus potius est ad febres petechiales, vel puncticulares, quæ non procul ab ipsa peste absunt, et de quibus Fracastorius, Tilingius, aliique multis egêrunt.

rum aliquando caligines, et mox ardor eorundem, corporis totius deflagratio, jactationes, lassitudo ὀςόκοπος, ἀλυσμὸς uterque, membrorum veluti quassatio, et confractio, aliquando faucium exulcerationes, ac veluti anginæ metus; propensio in somnum, sed eum turbulentum, oculi lachrymabundi et lucem refugientes, inappetentia summa, multorum et variorum vomitiones, alvi astrictio aliquando, aliquando fœda illuvies, corporis pruritus, et veluti acicularum puncturæ; tussis, et prout venenum magis has, aut illas partes appetit, ita varia excitat in variis symptomata.

Vide Ballon. Consil. Medic. Lib. 2.

Et hæc quidem diversis oborta sunt annis, nunquam tamen majore cum clade, quam autumno 1577 feracissimo exanthematum puerilium, ex qua peribant omnes, et non proficiebat hilum ars ea, quæ multis auxilio esse solet. Tanta feri venenati erat malignitas! antequam clades ista invasisset, viris et majoribus apparebant maculæ, ecthymata, *miliares pustulæ*, et cætera id genus, idque æstate maxime, sed nullum id afferebat periculum.

Vide Ball. Epid. et Eph. Lib. 2.

De harum eruptionum cura quæ prodidit post hæc videbimus.

Gott-fried Welch morbi miliaris primus in Germania meminit *.

Morbus † qui anno 1665 infantibus adeo fuit noxius in Polonia, non minus quam *morbilli ignei* dicti, qui in agro Ligiobrigensi anno quadragesimo secundo præteriti seculi, et postea maligni fuêrunt, mihi (pace manium illorum, qui de his aliquid prodidêrunt) ad anginam ulcerosam, potius vel sideratam referri videntur, quam ad febrem de qua hic ulterius agendum est. Malum hocce singulare portentum circa annum 1671 visum est ‡.

Atqui non ita diu post frequens satis idem infortunium expertæ quoque sunt Batavia, Helvetia, et Silesiæ oræ.

Secundum Etmullerum est hæc febris benigna, seu scorbutica, vel maligna febri continuæ malignæ juncta. Peritus author accuratè symptomata utriusque descripsit circa annum 1675 §.

Febrem purpuream dictam, quæ variis sese maculis, et ipsa exserit nunc pallidioribus, nunc rubicundioribus tandem etiam nigris Pechlinus malignam esse et periculosam nullus dubitat.

* Vide Disput. Vom. Friezel. Lips. 1657, in 4to.
† Vide Observat. 42. Miscell. Nat. Curios. anni sexti.
‡ Vide Caroli Raygeri Obser. Mis. Nat. Cur. anni tertii.
§ Vide Etmul. de feb. purpur. Colleg. Pract. Cap. 9.

Quan-

Quanquam circa Annum 1685, Stutgardia ſimul ſemelque ſeptingenti cum exanthematum genere morbillis ſimili conflictati ſunt; pauciſſimis tamen fuit exitio. Quo etiam in levibus contagium, aut ſporadicum quid hærere intelligas *.

In febre epidemica petechiali quæ anno 1683, Poſonii graſſata eſt, conſpicienda exanthemata erant, nonnunquam ſparſim, nonnunquam confertim, milii ſolis, et ſudaminum inſtar, *Aſpredines Miliaceæ* dictæ, quæ etiam malæ per ſeptem, octo, novem dies, &c. quemadmodum narrat Andreas Loëw.

Cum febre epidemica Hungariæ vidit idem anno 1697, maculis petechialibus rarioribus exiſtentibus, puſtulas miliares parvas albas acuminatas innumeras exceſſivam ſanguinis ebullitionem nec non malignitatem latentem prodentes, et 15to die prægreſſis vix momentaneis convulſionibus funeſtas ‡.

Cladem quam intra Saxoniæ fines, maximeque Lipſiæ ea intulit ſequentibus depingit Chriſtianus Johannes Langius Lipſiæ profeſſor; qui multa in medicina congeſſit poſterioris ſub exitum ſeculi.

Ejus invaſione tam teneræ quam provectæ ætatis, ac utriuſque ſexus homines

* Vide Pechlini Obſervat. Med. 19 Libri 2di.
‡ Vide Deſcriptionem ejus a patre Caroli Friderici Lœw.

ſæpe

ſæpe extinguuntur: inter omnes tamen primario ſternit puerperas, quibus majore minatur malo, et olim ſtrage enormi, atque funeſta exſtitit terribilior, cum ingentem tot fæminæ ſuſtinûere cladem *.

Commemorat idem quoque hoc exanthema ſucceſſiſſe petechiis, in epidemica ſuo tempore petechiali, multoſque Lipſiæ interfeciſſe †.

Ad finem Septembris, nec non Octobris initio febres continuæ puſtuloſæ plurimos in adulta æque ac in puerili ætate conſtitutos cum præcordiorum anguſtia invaſêrunt, puſtulis albicantibus in cuticulæ tandem deſquammationem abeuntibus ‡.

Ineunte ſeculo præſenti David Hamilton primus deſcripſit accuratiùs hunc morbum, jam noſtris pernicioſum. Quanquam enim Sydenhamus et Mortonus ejus quidem meminerint, pede tamen ab utroque tranſitur adeo ſicco, ut tunc temporis minus invaluiſſe crediderim quam ævo noſtro.

Illius eruptiones miliares in ſuperficiem corporis in nova febre ſe diſpergunt, morbillis haud multum abſimiles, niſi quod rubent magis, et quando recedunt ſquammulas iſtas

* Vide Diſput. Joan. Chriſt. Lang. 44.
† Vide ejuſdem Diſput. 28.
‡ Vide Conſtit. epidem. Aug. an. 1704. D. Schroëkii.

fur-

ſurfuraceas, quæ in morbillis cernuntur, haud relinquunt: licet hæ ſponte ſua nonunquam ingruunt, ſæpius tamen lecti calore, et cardiacis extorquentur *.

Hic Variolis pejoris notæ, et febribus interſperſas fuiſſe paſſim tradit, tumque auctum diſcrimen †.

Denique, cum jam per præterlapſos noviſſime quinquaginta annos, latius tum in noſtra inſula, tum alibi terrarum ſeſe morbus protulerit, planiuſque innotuit, nihil opus eſt ejus hiſtoriam ulterius proſequi: Juvat potius lectorem ad eos referre, qui de vitio ſcripſêrunt ‡.

Quæ ex illis contulimus, nobiſve multâ curâ et experientia notare licuit, lectorem ne pigeat candide intueri.

Propoſita prius igitur ſymptomatum ſerie, vitii comitum, quibuſque ab aliis manifeſtò diſcrepat, ut primo intuitu ejus pateant genius, atque natura, ad illud ulterius illuſtrandum properabimus; quo tum morbus, tum medela ſuccinctè quantum poſſumus conſtruantur.

* Vide Schedul. monitor. Sydenham. de novæ febris ingreſſu.

† Vide Morton. de variol. et febribus paſſim.

‡ G. Wedelium, D. Hamilton, Fridericum Hoffmannum, Junckerum, Fickium, Albertum, Blackmore, Mead, Huxham, Glaſs, Mithridatis ſubditum, Joannem Fridericum, Rudolphum Schachtler, cæteroſque.

Com-

Commode quoque hic præmittere visum est, quales potissimum occulatissimi medici hoc ægrotasse, docuêrunt: possunt enim quædam subesse corpori vel ex infirmitate ejus, vel ex aliquo affectu, quæ vel in alio non sunt, vel in hoc alias non fuêrunt, eaque per se non tanta, ut concitent morbum, tamen obnoxium magis aliis injuriis corpus efficiant §.

Quotiescunque insequenti schedula mentio inciderit de purpura alba, febri miliari, aut vesiculari, intelligimus morbum his signis conspicuum, quorum nonnulla, aut pleraque adsunt per totum ejus decursum, et quorum ope facile ab aliis dignosci queat.

Incertæ horripilationes, et æstus per vicissitudines, pulsus celer, inordinatus, inquietudines, dolor capitis, vigiliæ, somni perturbati, dementia, aut coma; sitis, circa præcordia oppressio, languor corporis situ erecto sæpe ad animi deliquia usque auctus, anxietas, suspiria, tussis sicca, dyspnæa; ventriculi ægritudo, aut subversio, ventris sæpe subtracti, nonnunquam sicci tormina, ac flatus: in dorso, lateribus et extremis dolores sævi, aut remissiores, sudores effusissimi, fracidi, vel cutis retorrida, discriminis metus

§ Vide Celsi præfat. libri primi.

ſummus primis apparent, ut plurimum, diebus, ex quibus ſæpe plura, nunquam non aliqua eruptionem antecedunt.

Die tertio aut inſequentibus, ex quo aliquis inhorruit, nullâ certa quod tempus ſervatâ normâ, his adjunguntur aſperitudines in univerſa interdum epidermide vel rubræ, vel pellucidâ cryſtallinâ lymphâ primo turgidæ, vel partim utroque tinctæ colore; inflammatâ perinde præ aliis faciei, colli, pectoris, et extremorum cute, quam præcipue occupant, ſæpe cum puncturâ et prurigine, illâ vero non admodum niſi imis quandoque in partibus ſublatâ, nec ubique.

Quibus eliminatis confertim in corporis ſuperficiem plerumque miteſcunt ſymptomata præfata. Quæque puſtulæ primo exſtabant rore diſtentæ limpido, ut plurimum præ cæteris replentur materiâ magis coctâ, ſpiſſâ, et albicante, milii vel papaveris albi ſeminibus, prorſus ſimiles; niſi quod fiant majores, atqui vix matureſcunt univerſæ.

Exactis quatuor dein, ſex, pluribuſve etiam diebus, quos graviter equidem cum vitio luctantes tranſegêrunt, plurima dictorum moleſte admodum ferentes, utique modo puſtulæ, quæ ſe prius oſtenderant, mox mala fide ſe condant, aut minus copioſe elidantur, ma-

teriâque ſubactâ demum ſaltemve difflata, ſic deſinunt motus febriles, ut ex toto ſequatur integritas, puſtulis exſiccatis, ac dein deſquammatis: alii ſic, ut aliquantum minuatur ex febre, nihilominus tamen reliquiæ quædam maneant quæ alienam formam induunt, moras trahentes longiores, interdum et ſævas.

Sin fauſte minus res ceſſerint, debellatis ægris, atque confoſſis, æſtus interni, ſudores gelidi, materiei retroceſſio, anxietates ſummæ, cordis ictus celeres, tremuli debiliſſimique, nervorum ſubſultus, et convulſiones horrendæ, animi deſperatio atque deliquia, funeſti exitûs et ocyoris, perpetui certique ſunt prænuntii.

Quum aliis morbis puſtulæ miliaceæ superveniunt, utriuſque ſymptomata pleraque componuntur, et nihiloſecius iſtorum criſim quoque adjuvant ſive in melius, ſive in deterius, ſua tamen nullatenus exuunt inſignia, quibus intenta mentis acies illa ab invicem queat diſcernere.

Huic morbo opportuniores ſunt præſertim omnes, qui ſero abundant acriori, minus ſpirituoſo: qui cibo utuntur nimio, inerti, viſcido vel vapido; quique ſeſe deſidiæ, aut mollitiei dedêre. Quicunque ex imbecillitate valetudinarii ſunt, morbiſque aliis popula-

popularibus ideo obnoxii: quicunque luctu protracto, iracundia vel metu gravi, nervorum intentione, perturbatione, debilitateve male mulctati sunt: aut vitali nimis exantlati latice, sive effuso ex ruptis sponte repagulis, sive plorante, aut imperitè detracto; quibusque præter naturæ modum is fuit detentus, aut commotus: qui porro cælo sub impuro, aspero, humido, nimboso mutabilique morbis propterea epidemicis aliis, et hocce inquinantur; quibus adjungi possunt quicunque potu calido, tenui, aquoso diu, nimiumque abusi sunt. Præ omnibus quibuscunque vero puerperæ hâc sorte iniquâ luctatæ sunt.

Defedantur liberi etiam hâc labe multoties juxta ac matres, præsertim harum uberibus admissi, facilius tamen evadunt, nisi cum aphthis conjungatur intra primum post partum mensem valde frequentibus, crebro funestis, vel transeat in chronicam haud raro maxime rebellem.

Unde dantur etiam familiæ non paucæ purpuræ admodum obnoxiæ, ex qua tandem citius aut serius decumbunt aliqui, et nonnunquam intereunt.

Ex historia jam recensita satis superque manifestum est, malum hocce per proxime

 saltem

ſaltem elapſum ſeculum, nuperque omni fere anno, per univerſam Europam aut alibi exſtitiſſe ſeorſim, aliiſve quoque, quæ populariter prævalebant, fuiſſe complicatum; nec minus iis ſæpe contagio ſeſe proferens, quinimo magis interdum exitioſum, ſic ut conſtitutionis tum vigentis principatum obtinere haud minus ac alia videretur.

Experientiâ veruntamen didici et longâ et confirmatâ aliorum, meâque, omni tempeſtatum genere, cujusvis habitûs, ſexus, ætatis, regionis, vitæque generis homines hunc morbum quandoque pati, nec vel optimâ cautelâ eo ſemper ſalvos tueri poſſe; quin quod jam ſuperari ut plurimum poſſit, viris ſolertibus, aptæque medelæ eſt tribuendum.

Enarratis igitur præcipuis morbi ſignis, genio, et hiſtoria, ad ulteriorem ejuſdem enucleationem nunc progrediar, qua cauſas, prognoſtica et curam quæ propius ſpectant exhibebo, quod diviſione pro more aphoriſmorum facta, commodiſſime perfici poſſe opinor.

I.

In omni ævo exiſtimârunt medici continuas febres, non modo in quibus purpurea erumpunt exanthemata, verum etiam omnes quæcunque populariter ſe diſpergunt, præter peculiarem

peculiarem humoris putredinem, aliquid etiam communis, et publicæ perniciei redolere.

II.

Quod contagio vigeat, ſeque proferat purpura, teſtatur ejus ubera ſeges per urbes, per agros, iiſdemque in domiciliis plures *, ſicut in diverſis fit morbis, corripiens ſimul.

III.

Eam certe in brachiis bis paſſus ſum e puerperis quibus enitentibus opem tuleram: languores inſueti, anxietates et ſuſpiria, quaſi cincta eſſent præcordia, præter alia eruptionem comitabantur.

IV.

Maritum et uxorem ejus abortu jam liberatam eodem tempore, cubiculoque curabam.

V.

Quod et epidemicé valeret ante multos annos, ut noſtris quoque diebus, ex prædictis ſpero elucet, ſi minus intulerit vetuſtis mo-

* Febris exanthematoſa, ut omnes fere quas puſtulæ comitantur, eſt contagioſa, plures namque ea correpti in eadem ſæpe domo decumbunt.

Vide Huxham Obſerv. de Aer. et M. Epid. An. 1734.

leſtiæ,

lestiæ, vel discriminis, quam hodie, accessit infortunio nobis, qui malis iis ignotis forte jam plectimur.

VI.

Immo utcunque præterlapsum ante seculum malum rarius visum fuerit, nostro quidem apparet creberrime, et epidemice * vere, puerperas † inter præsertim.

VII.

Mulieres enim nequaquam similiter ac viri morbis corripiuntur; et præter eos quos ex utero patiuntur, universo sexui communes hâc in regione aliàs saluberrima, nec alio quovis endemico molestatâ, purpurâ præsertim albâ præ omnibus quibuscunque vexari illas, imprimis recens enixas, sexdecim annorum

* In febre contagiosa maligno verno tempore anni 1735 sæviente, plurimi erant, quibus sors melior (die scilicet quarto, aut quinto) benignum dedit morbi exitum: eruptione nempe pustularum rubrarum miliarium, atque blandi per totum corpus sudoris; multi vero diu morbo conflictati, innumeras tandem habuere pustulas miliares, limpidas sæpe salutiferas; pluribus autem erat periculosæ plenum opus aliæ. *Vide Huxham Constitut. An.* 1735, *n Obs. Aer. et M. E.*

† A fide dignissimis viris certior factus sum purpuram inter puerperas in agro Pedemontano tum plurimum grassari, tum multis quam funestam esse.

ex-

experientia edoctus ſum. Quam propter maxime rationem in animum induxi tenuibus hiſce, mali gravioris niſi probe perſpecti, aptiſque remediis propulſi hiſtoriam, et curam tradere.

VIII.

Rigor vel horror, et hic pluries nonnunquam ingeminatus, dolor capitis, vel ventris (torminum inſtar) articulorum, vel coxarum, vel coſtarum aut in natibus; nauſea, aliquando vomitus, aut alvus compreſſa aut liquidior, ſudores inter febriculam præter modum copioſiſſimi, ſomnolentia, vel vigiliæ, delirium derepente invadens, anxietas et irrequies incredibiles, ſi languores quoque infeſtent, omni procul dubio *Eruptionem* mox inſtare *Miliarem* (a Raſh) indicia ſunt, quæ nunquam fallunt.

IX.

Si vero hic detur ſignum propathognomonicum languores (Anglice, Sinkings) præcordiorum anxietas, irrequies, vitæque ut plurimum deſperatio præ omnibus quibuſcunque morbi præſentiam confirmant. De purpura tum acuta, tum chronica, de qua agere non eſt hujus loci, effatum hoc ſemper, et ubique verum eſt.

Nec

X.

Nec latet quod hi languores in variis quoque morbis perſentiantur, in noſtro tamen nunquam abſunt, modo mens ſibi conſtet.

XI.

Quicunque porro hiſce oppreſſionibus, et languoribus maxime ſunt obnoxii, iidem et huic malo.

XII.

Dum natura tam infenſo incumbit expellendo vitio, haud aliter ac in omnibus aliis exanthematibus, ſyſtematis nervoſi fons mire perturbatur, vel opprimitur: unde aliquando procedunt ſpaſmi, vigiliæ, et non raro delirium; aliquando ſtaſes humorum atque ſtrangulationes, quibus in ipſo limine fere conficiuntur ægroti cum magno aſtantium terrore.

XIII.

Nec quidem unquam puſtulæ abſque horrore vago repetito erumpunt: de purpura acuta præcipue loqui volumus.

Hor-

XIV.

Horrores quam incerto redeunt intervallo, nisi febris intermittentis typum quandoque subeant; iique potius quam rigores eruptionem præeunt, et hæc illos ubique excipit: quinetiam quovis fiunt morbi tempore, modo materia subsit; unde evenit, quod horrentes nunquam satis, ne auræ algidiori pateant, sibi prospexisse videantur, suæ plerumque horrorem tribuentes incuriæ, vitii indolis ignari, ac insidiarum.

XV.

Sæpenumero contigit quod fæminæ non paucæ statim laborioso a partu horreant vehementissime et rigeant, mox incalescant, biduoque vel triduo expleto, pustulis obducantur miliaribus, haud raro insigni cum discrimine.

XVI.

Istiusmodi autem horror ex summo labore enitendi nonnunquam supervenit, non substante tamen indole morbosa, leviter tunc transeuns, nulla febre acuta subsequente. Huncque sedulo jam monemus distinguendum, cum quantum memini, ab aliis hoc non fuerit observatum.

XVII.

Nec profecto morbi adventantis, jamve præsentis etiam ullum observare potui certius signum, quam immanes, quibus fere ægroti resolvuntur, sudores: quanquam nec lecti calore, nec victu intemperato, nec medicamentis fuerint eliciti.

XVIII.

Quinimo in initio, et per primum morbi stadium, sudores ex omni prorumpunt poro, eo vero longius progresso, paulatim plerumque recedunt, si materia feliciter coquatur.

XIX.

Inter hæc ubique pectus ac collum, brachiave interna digitosve, in quibus initio emicant pustulæ, oportet sedulo inspicere, priusquam quid ceperis de vitii aut genio aut medela, consilii; aliter namque facile erraveris, ægroque, ac tuo nomine multum obfueris.

XX.

In purpura alba vesiculæ pellucidæ adeo cutis colorem referunt, tamque exiguæ roris instar guttularum primo sese ostendunt obtutui, ut oculum facile effugiant nisi intentum,

et expertum. Et hoc adeo verum tantique cum ſit momenti, eo diligentius animadvertendum eſſe exiſtimo, quod eruptionem non levem curantis aciem haud raro fefelliſſe cognoverim, ita ut aliquando fere præterierit morbus, antequam detectus fuiſſet.

XXI.

Variâ etiam noxâ interdum illudit tum medicis, tum ægris, mox ſe oſtendens exanthematibus rubicundis, mox alio ſe deformat fuco, ac rubentibus efflorescentiis albidas innatantes gerit, quæ quaſi in iis altas ſedes figere videntur; quales in multis vidi, et in Devonia ab oculatiſſimo Huxham viſas fuiſſe dictum eſt.

XXII.

Purpuram rubram generis acuti non crebro his in locis obſervaſſe contigit; ſtudioſe tamen hercle animus hic adhibendus eſt, quibus maturior in his non fuerit experientia, ne exanthema rubicundum, una cum angina ulceroſa germinans (quod vitium ejuſque curam perite tractavêrunt Doctores Fothergill et Huxham) longeque a noſtro alienum, cum prædicto confundatur. Quum illud efflorescentia lævis contigua potius ſit, quam

pustularum quæ e cute emicant elevatio, rubris candidisque nostris propria: eòque magis quod utriusque curatio, quantumcunque in aliquibus conveniat, in aliis e contrario penitus adversa sit.

XXIII.

Os et fauces papulis obducta parvulis non minus ac sternum, aut brachia notavi, ab aphthis omnino distinguendis.

XXIV.

Eruptiones miliares cum aphthis conjunctas nisi in infantibus raro me conspexisse confiteor *, etiam ubi nausea, ægritudo, proclivitas in somnum, pectoris opppressio et stomachi ardor has monerent suspicari.

XXV.

Tam vultus quam brachia majore inflammatione tentatis, perinde ac in variolis, crebrò intumescunt, cum calore, et pruritu, elevatione vero longe minore.

* Haud indignum observatu quod quandoque illis in locis ubi aphthæ vix occurunt, observentur exanthemata (miliaria dicta) alba et rubra in externa corporis superficie. An tunc ad externam cutim deponitur simile quid ac in aliis locis per primarum viarum corporis superficiem dispergitur? *Vide Van Swieten Comm. in* 982 *S. Aph. Boerhaave.*

Fre-

XXVI.

Frequentiores in cruribus pustulæ raro observantur.

XXVII.

Vesiculas adfore miliares lecto assidens, ex solo odore acoris, quo redolent sudores, sæpenumero prædixi antequam vel symptomata quæsierim, vel ægrotum inspexerim.

XXVIII.

Quantum ex aliorum monumentis, sedulâve squalidos inter laborantium lectos observatione discere potui, nullus dies definitus est, quo, etiam in febri genuina miliari, eruptiones, tanquam in morbillis variolisve fit, se ostendunt, aut maturescunt, aut desiccantur: variant quippe hæc secundum diversum vitii fomitem, genium, constitutionem, ægroti victum, regimen aut tempus indolemve epidemici, vel morbi cnm quo componuntur.

XXIX.

Etsi omni morbi tempore extuberant pustulæ, evanescunt, repullulantque, ordine quam maxime incerto, elapso tamen ex quo in-

inhorruerint laborantes biduo, triduove, ut plurimum prorumpunt. Hæque vix ante quintum post eruptionem diem, vel septimum, nonum, undecimum, aut decimum quartum coquuntur, et desquammantur, sicuti sedulâ, et repetitâ experientiâ doctus affirmare audeo †.

XXX.

Prout vero brevi spatio interdum, intraque unum ‡ paucosve dies pustulas desquammatas, ita ad quinque sexve septimanas productas fuisse quoque novi.

XXXI.

Aliquando enim, primâ vesicularum messe miliarium deciduâ, viget altera; quod iterum iterumque per plurimarum septimanarum intervallum repeti aliquoties observatum est,

† Typus morbi sequens est, &c. Appropinquante die quarto, quanquam interdum etiam citius illud fiat, in artubus, collo, pectore elevantur et extuberant pori cutis cum rubore, instar cutis anserinæ, ac sensim oriuntur numerosissimæ pustulæ, magnitudinis exiguæ pellucentes, &c. *Vide Constit. anni* 1700 *Morbor. Wratislaviensium.*

‡ In Constitutione Vratislaviensi anno 1700 frequentius solito purpura alba, infantes, pueros ac fœminas, et imprimis puerperas corripiebat, quæ in siccioribus satis mature, fere intra viginti quatuor horas exsiccatur. *Vide Morborum. Vratislav. Hist. ann.* 1700. *P.* 163. *Ed. Alb. Hall.*

cum

cum certa ægroti moleſtia, dubio tamen plerumque fato: hocque ſit in febre præcipue lenta nervoſa, quod cum perſpicacis judicii Medico Domino Glaſs ſæpe dolebam.

XXXII.

Tument veſiculæ primo materiâ pellucidâ tenui, aquoſâ indies magis flaveſcente, et tandem coctâ (modo res bene cedant) ei quæ in variolis matureſcit non diſſimili; earum vero complures lymphâ elevantur diaphanâ nunquam coquendâ, nihilominus deſiccandæ feliciter.

XXXIII.

Nonnunquam bullæ inſignes, apice digiti non minores, hic elevantur §.

XXXIV.

Dum matureſcunt veſiculæ, ſalivatio non aliter ac in morbillis, aut variolis confluentibus, copioſa interdum profluit, ſenſim, areſcentibus puſtulis, receſſura.

XXXV.

Pulſum quanquam inter hæc inæqualem, ac inordinatum ego juxta ac alii depre-

§ Vide the Cure of the Miliary Fever, by a Subject of Mithridates.

henderim,

henderim, tamen nec debilis, nec languens ullo pacto huic vitio proprius est: quum crebrò fortis, durus, magnus reperiatur, donec ad statum perventum sit.

XXXVI.

Præter dicta denique tanta quidem nervorum ἀταξία quam ægerrime in ordinem redigenda morbum sæpe stipat, præterlapsumque insequitur, ut tum ægroto, tum medico magnam facessat molestiam.

XXXVII.

Adeoque hoc verum est, ut nullibi majorem observabis metum, aut perturbationem, quam dum natura hocce expedit inquinamentum; tumque studiose cavendum, ne inter morbi cum natura luctam, hanc de malo expulso triumphantem interpelles, illudve reprimas.

XXXVIII.

Cum variolis, hemitritæa, angina ||, Febribus catarrhalibus *, nervosis dictis, malique

|| In hac febre (miliari) anni 1704 quorundam fauces occupavit dolor illius qui in angina æmulus, ex quo multi mortui, ast salvi ij facti sunt, quibus fiebat perspiratio continua, et lenis. *Vide D. Hamilton de Febre Miliari.* Eodem

que moris, pleuritide et aphthis conjunctam interdum videbis purpuram, quas quum vix ferendo ſufficiant robuſtiſſimi athletæ, ſexus ſequior imbecillioreſque ab iis fere opprimuntur. Quæ cuncta ſignis ſingulis propriis artis gnaro ab invicem non difficile ſunt dignoſcenda. Et utatur quæſo hic acri judicio, ne multiplici ruinâ ægrum præcipitem mittat.

XXXIX.

Mulieres præ viris hâc febre purpuratâ ſæpius laborant, et imprimis puerperæ recens enixæ. An quoniam lactea materies tunc

Eodem anno adulto jam Septembri, nec non Octobris initio febres continuæ puſtuloſæ plurimos in adulta, æque ac puerili ætate conſtitutos, cum præcordiorum anguſtia, inquietudine, deliriis, *angina ſpuria*, puſtulis albicantibus, univerſam corporis peripheriam occupantibus invaſêrunt, &c. *Vide Conſtitut. Epid. Auguſt. anno* 1704. *a D. Luca Schroëkio.*

In febre epidemica anginoſa anni 1734, quam aut ſolvebant ſudores profuſi, aut puſtulæ rubræ, aut diarrhæa, aut enitens parotis, comparebant morbo protracto ad ſeptimum, octavum, vel nonum diem puſtulæ cryſtallinæ miliares cum plurimo, niſi præmature recederent, ſolatio. *Vide Huxham. Obſervat. de Aër. et M. &c. an.* 1734.

* Dum febris catarrhalis, anno 1730, per totam Europam magnam committebat ſtragem; febres malignæ continuârunt. Harum aliæ fuerunt exanthematicæ, erumpentibus vel petechiis, vel purpurâ vel morbillis.

Vide Hiſtor. Feb. Catarh. annorum 1729, 1730, *a Car. Frid. Loëw.*

percurrens vaſa, pabulum foveat mali, augeatve? An quia effluxâ forſan portione rubri optimique ſanguinis, chylus novus craſim nuper effuſi illius nondum adeptus ſit?

XL.

Mulierum corpus quum denſum ſit, id quod per inſenſilem effluxiſſe debebat tranſpiratum, manifeſta ſui in cute ſæpe relinquit veſtigia.

XLI.

Verique ſimile videtur fœminas ex corporis fabrica, uteri menſiumque turbis, animi mobilitate, et affectibus ſenſilibus, deſidia vitæ, victu nimis vapido, amictu negligentiore, huic morbo magis eſſe obnoxias: maxime omnium vero puerperas, quando, detritis ex partu viribus, nimium ſecuræ regimini indulgent inepto, lectumve citius quam expedit relinquant, quemadmodum maximæ parti, gravi ſua cum pernicie, mos eſt.

XLII.

Præ aliis corripiuntur purpura illæ puerperæ quas gravidas, diu detinebat vel ſitis, vel febricula, vel quibus victus inſalubrior

in deliciis fuit, vel vita otio torpens, ut centies expertus ſum cum Hoffmanno.

XLIII.

Infeliciores quædam fœminæ poſt partus ſingulos, quo tempore ſcilicet lac ad mammas devenire debet, recidivis ſubjiciuntur, ſive victus fuerit tenuior, magiſque temperatus, ſive cupediis nimis, dum in utero gerebant, addictæ fuerint, ſive has diuturna diarrhæa exhauſerat.

XLIV.

Laticis vitalis diſpendium etiam maxumum non modo non impedit, ſed e contra purpuræ promovere eruptionem, in puerperis fere exhauſtis, aliiſque, quibus ſanguis copioſe effluxerat, aliquoties obſervatum eſt.

XLV.

Parturientes cum graviter depreſſas, aut languentes obſervaveris, ſummoque et protracto defatigatas enitendi labore, purpuram aut febrem in puerperio vix evaſuras certus ſis; eòque minus, ſi gravidæ febriculâ incaluerint.

XLVI.

In puerperis dum puſtulæ propelluntur, lac recedit, vix poſtea revocandum: ſane haud abſque harum incremento, vel deſquammatione.

XLVII.

Decurrente morbo urinam varié tinctam conſpicies; pluries rubram admodum, ac ſaturatam, nec quidem minus quam in ipſo aurigine, ubi ægroti nec erant cachectici; nec diuturna febre marcebant. Sæpe e contrario pallidam, et crudiſſimam eandem videbis per longum temporis ſpatium, cum aut lente procedat puſtularum coctio, aut ſupervenit ſpirituum dejectio vel delirii metus.

XLVIII.

Præcordia ſi invadat hoc vitium, anxietates, jactatio, æſtus, ſyncope et oppreſſio mira ſupervenient. Ad caput ſi transferatur, dolores ecce, ſtupor, vigiliæ, deſipientia, phrenitides, convulſiones. Quando tranſit ad pulmones, difficultate ſpiritûs et ſuffocationibus homo fere proſternitur. Ubi ventriculum adoritur, inteſtinave, nauſe æfiunt, vomitus, borborygmi, tormina dira, alvi compreſſio,

preſſio, vel fluiditas non cöercenda. Si vero uterum obſideat, quæ non inde turbæ, obſtructio, phlogoſis, fluor incompeſcibilis et infinita malorum caterva?

XLIX.

Denique quo ſummatim dicam, prout mali fomes hanc aggreditur, aut perturbat, illamve corporis partem; eâdem ratione ſymptomata inſidiæque proteiformis hujus vitii hæc organa vitæ, illave viſcera vexant, intentant, vel peſſundant.

L.

Non mirum itaque, quod inter tot tamque vehementia morbi ſymptomata, ubi etiam valent magnopere vires, dimicatum fuerit, et acriter, et longè, atque periculoſè; quum illa per primos parum remittant dies, nec prius fugatus quam fuerit hoſtis.

LI.

Hic meritò quæri poteſt unde tot tantaque oriantur mala, quæ efflorefcentiam comitantur raram æque ac confertiſſimam? an quod puſtularum materia in venis deliteſcat adhuc, nec expulſa, nec ſuccumbente naturâ unquam expellenda?

An

LII.

An coagulo denſentur humores circa præcordia, vaſaque majora, anne vitiata, et ſoluta ſit iſtorum craſis variant ſententiæ, quum vero in ſectis cadaveribus compactos, et inſpiſſatos videre contigit, atque viſcera ſiderata: mihi magis arridet prior opinio, quam etiam confirmare videntur dolor ſæpe atrox, anxietas ſumma circa præcordia viſceraque, ſyncope, ſudores frigidi, vitæque abruptum ocyus filum.

LIII.

At humores nimium nonnunquam diſſolvi, indices non leves ſunt, ſudores profuſi, alvi reſolutio incompeſcibilis et funeſta, lotii fluxus immanis, debilitas atque languor, ſubitaque ſæpe mors: ac poſt illam cruoris horrenda quandoque corruptio et ſuffuſio.

LIV.

Alios morbos hicce præcedit, comitatur, excipit, auctumqne tum periculum par malo.

LV.

Papulæ omnino ſuſpectæ ſunt in febribus continuis, quum cœlum malignum ſit, aut præ-

præcessit diæta vitiosa, aut quum earum multitudo est, tunc enim morbus popularis est, et is supectus, monente Ballonio.

LVI.

Si febres cattarrhales malignæ et exanthematicæ alvi fluxu solutæ fuerint, ægri ab incursu purpuræ albæ immunes persistunt, quæ alias haud raro declinante morbo supervenit, non sine magno periculo, sicut observavit Fridericus Hoffmannus.

LVII.

Verum in febribus continuis et intermittentibus, præsertim si differatur sectio venæ, et febris vires eundo acquirat, vel regimen justo fuerit calidius, pustulæ germinant, quæ non sunt ullius malignitatis, sed ingentis æstus argumenta secundum Huxham.

LVIII.

Idemque docuit quod papulæ rubræ, floridæ, copiosæ, aut plurimæ pustulæ miliares turgidæ statu morbi (febris nervosæ dictæ) erumpentes bona præsagiant.

LIX.

In genere nunquam non ratum, perpetuumque est, quod quo intensiore ru-

bescant papulæ colore, et phlegmone, materiâve distendantur flava, eò et robur naturæ firmius, spesque lætior sanitatis; quo magis ex adverso palleant, vel transluceant, et quasi retrocedant, eò funestiores.

LX.

Quanquam rariores sub primo ipso ingressu conspiciantur vesiculæ, modo tamen signis comitentur morbi vehementioris, qualia nempe sunt perturbationes, horrores vagi, ingens anxietas, languor et incalescentia ex naturæ cum morbo contentione, seges copiosior fere in procinctu est.

LXI:

Hæc vero in corporis superficiem efflorescentia haud semper critica censenda est, cum nec febrem, nec morbum solvat; immo aliquoties evenit, ut sub illa sive rariore, sive magis conferta ægri intereant inopinatò.

LXII.

Nequaquam ideo ægri res securiores sunt quod magna pustularum vis extrorsum excreta sit, tantum enim abest, ut humorem in venis acrem semper hæ eliciant, exhauriantve, ut ejus potius copiam intus adhuc delitescentem et ægro periculum portendant,

non

non aliter fere ac in variolis confluentibus fit. Certe quo numerofiores puftulæ funt, eò plerumque vehementius urgent fymptomata.

LXIII.

Etfi fibimet a malorum quibus initio omnino gravati, et ferme obruti fint cumulo levari ægri nonnihil quandoque videantur, crebrius attamen falluntur, nam in nullo alio fere morbo magis vel frequentius exacerbantur omnia; quod adeo verum eft, ut quando ad ἄκμην perventum eft, difficile fit certò definire, nifi materiâ jam coctâ veficulæ plurimæ diftendantur, faltemve hæ deficcatæ fuerint, et pleraque fimul gravia mitefcant fymptomata.

LXIV.

Fit enim aliquando ut febris per acceffiones ingravefcat nec corpus integrum dimittat, quo malum aut longum futurum morbum oftenditur. Idem oftendit poft fudorem fæpe inhorefcere, aut multum fudare, maximeque in principio fi frigidus fit fudor, vel etiam quovis morbi tempore.

LXV.

Inter exanthemata nequaquam ſecurus eſto, ſive febris adſit ſive abſit. Hippocrates etiam loquitur de puero † cui ſine febre exanthemata apparuêrunt, ſecutæ tamen ſunt convulſiones, et fato functus eſt. Quod non ita pridem virgini purpurâ albâ verâ laboranti, puſtulis admodum numeroſis, nec retropulſis contigit ‡.

LXVI.

Miliacea hæc eruptio, ſeu palleant puſtulæ, ſeu retrocedunt, a deficientibus cum elidi nequeat viribus extrorſum: ſubito ſi tunc alvus, quemadmodum ſæpius fit, ad aliquot vices fundatur, exitium ægroto multum acceleratur, præſertim ubi ſimul accedunt eximia ventris tormina, horror extremitatum, ſudorque gelidus.

† Vide Hippocrat. Epidem. lib. 7. Idem etiam obſervatum eſt a Ballonio anno 1575.

‡ Textor quidam cum exanthemata quæ pſoram eſſe exiſtimabat, infauſte unguento e mercurio pelleret, concidit apoplecticus, et confeſtim interemptus eſt. Studioſo quoque qui non admodum ægrotabat, nec multum de victu conſueto detrahebat, die nono erumpebant exanthemata, die undecimo avide cibum ſumpſit nimium, et lecto ſtrato decumbens membra ſtatim in æternum repoſuit; tanto dolo aliquibus perniciei eſt vitium hocce. *Vide Junckeri Conſpect. Therapeut.*

LXVII.

Languores ſæpenumero, iique multum gravantes, ſpiritus admodum πνιγώδης, pallor vultûs, pulſus exilis, vacillans, acceleratus, reſolutus cum torminibus venter, delirium perpetuum, ſudores frigidi enormes, anguſtiæ circa præcordia, lipothymiæ cum ingenti virium defectu, puſtularum detumeſcentia, pallor ac retroceſſio rem brevi peſſum iri præmonſtrant.

LXVIII.

Dolores et tumores ſi ſint vel in locis inferioribus, vel ut plerumque fit in pedibus, nulla ratione malum levant, id augent potius, et protrahunt: immo tantâ illi quandoque vi aggrediuntur et ferocia, ut rheumatiſmum citius, vel iſchiadem ſævum, quam morbum purpureum occupaſſe facile inexpertus crederet. Porro tanto pariter, tamque repentino tument œdemate, ut intercutim jam talis invaſiſſe conſeret. In non paucis obſervavi crus unum ſolummodo intumuiſſe, nec ante ſpatium diuturnum fuiſſe reſtitutum.

LXIX.

Et hæc quidem puerperis præ aliis eveniunt ſæpiſſime, longumque tempus trahunt, unde

unde fere fiunt paralyticæ, aliquando certe ſic ſunt inflammata crura, ut pus exinde natum viderim.

LXX.

Puerperarum purpura cito exiens, citòque recedens periculoſa eſt, imprimis ſi alias valetudinariæ et debiliores fuerint, aut quâvis impuritate humorum laborent.

LXXI.

Niſi lochia in puerperio deſcendant ubertim, quemadmodum in morbis aliis ita in veſiculari, magnum diſcrimen pertimeſcendum eſt. Et e converſo, quo copioſiùs per totum emanent morbi ſtadium, nec modum tamen excedant, tanto ſecurius res agitur. Catameniis etenim retentis, quolibet malo facilius implicantur mulieres, eidemque rurſum evacuationes conferunt.

LXXII.

Ut in puerperio, ſic in purpura, et aliis febribus, ſi ſudores pro norma proveniant naturæ, res fauſté plerumque cedunt; e contrà in utrovis ſi vel ſiſtantur § vel nimii effluant, ubique ſubeſt non leve periculum.

Donec

§ Nonnulli ægrotorum in febre catarrhali quæ longe lateque per univerſam Europam anno 1729, propagata eſt, modo

LXXIII.

Donec urina in hoc ſæpe malo diutius cruda et varia læve depoſuerit largumque et diſtinctum ſedimentum, nequaquam putes ægrotum extra aleam eſſe, cætera licet pleraque ſpem oſtentare videantur longam; adhuc etenim recidiva aut exitioſius quiddam certè latet.

LXXIV.

Pulſus etiam multum timorem inter et motum fortis ſæpe eſt, optimique tunc quidem indicii: nec ſemper languet, aut deprimitur, ſicut nonnulli prodidêrunt: ejus tamen ictus exiles, celeres, inordinati, debiles ſuſpecti ſunt.

LXXV.

Dum natura materiei expellendæ operam navat, inopinatum crebro ſupervenit delirium, vix antequam veſicularum copia uberior ad epidermidem, pari, ac in variolis aliiſque morbis eruptivis ſæpe fit, ratione, expulſa fuerit, ſedandum.

modo liberiori aëri ſeſe exponentes maturius, modo inunctiones in uſum vocantes ſudationem neglexêre; quorum hi ſymptomata acerbiora non modo, verum etiam in declinatione morbi *purpuram* incurrebant. *Vide Car. Friderici Loëw Hiſtor. Febris Catarrhalis quæ anno* 1729 *menſibus Novembr. & Decembr. per Europam epidemicè graſſata eſt.*

Somnus

LXXVI.

Somnus primis morbi diebus plerumque admodum perturbatus eſt et brevis; quod ſi ultra naturalem protrahatur, felicis potius quam ſiniſtri ominis eſt cenſendus.

LXXVII.

Quinetiam ubi exanthematum eruptio et diſſipatio critica eſt, ſomni ſubſequuntur placidi et ſuaves: ubi ſymptomatica, vigiliæ infeſtant, aut ſomni turbulenti. Nec quidquam eſt, quod tutius perfectæ criſeos argumentum præbet, quam ſi ſomnus ſubſequatur.

LXXVIII.

Sæpius mirabar, quam derepente nonnulli morbo in aliquibus fere peſtifero oppreſſi, puſtulis arefactis, vires reſumerent: quoſque ante biduum letho dicabas, exuviis quaſi depoſitis, quam brevi in integrum reſtituerentur.

LXXIX.

In aliis e contrario excipiunt purpuram jam decurſam ſive potius tranſmutatam noxæ, quæ leviores licet videantur, tamen in

in diuturnum trahuntur ſpatium, nec facile pelluntur.

LXXX.

Poſtremò purpura alba acuta in chronicam crebrò commutatur, et verſa vice, rubra etiam in albam, cum laborantis ſummo periculo, aut convaleſcentiæ metu. Aliquando et ex utraque morbus conficitur. Et hæc quidem fere ſunt præcipua quæ ad morbi naturam et eventum pertinent; jamque ad auxilia accedamus.

LXXXI.

Quotieſcunque a natura evacuationes abſolutæ fuerint, et apparentia exanthemata Κρίνοντα ſint, id eſt, febris vehementian imminuant, quieſcere medicos oportet, nec quid temere moliri.

LXXXII.

Si hæc Κρίσιμα ſint, nec opportunam perficere valeat ſola natura excretionem, adjuvet illam ars.

LXXXIII.

Nec quidquam ad anxietatem incredibilem quam patiuntur quidam laborantes, dum eliminantur puſtulæ, magis contulit, quam crocus

crocus, camphora, confectio cardiaca testaceis addita, aut vini generosi cochleare unum, alterumve.

LXXXIV.

Qui autem humores in aliqua corporis parte consedêrunt, neque ullo alio auxilio, neque medicamento prius movendi sunt quam concocti fuerint, tunc enim et natura evacuationem adjuvabit.

LXXXV.

Si pustulæ circa cutem exstantes, vel sudores tepidi per totum corpus dimanantes levaverint præcordia, et pleniores effecerint pulsus, tunc profectò religiose abstinere oportet ab alvum solventibus, donec pustulæ maturescant, vel sedata sit ipsa febris ||.

LXXXVI.

Dum natura vitii tam infensi expressionem molitur, summâ cautela opus est, ne etiam enemata quæ inter dolores colicos hic quam molestos, tantum desiderari videntur, vice subsidii exitio fiant. Cum cuidam namque puerperæ enema intempestivè submissum esset, dum natura eruptionem expediundo

|| Vide Commentar. D. Glass.

incum-

incumbebat, die ſequenti delirabat, et ante biduum fato functa eſt.

LXXXVII.

Efflorescentibus hic enim exanthematibus purgantia vitioſos ſuccos a cute ad præcordia reducunt, qui ibi hærentes oppreſſionem pectoris, anguſtias, inquietudinem, anxietatem, obſcuros et frequentes pulſus, impotentiam et corporis et animi inducunt §.

LXXXVIII.

Sin nil obſtiterint ultimò commemorata, purgantia quovis morbi tempore exhibuit Dominus Glaſs, nec virium ulla ſecuta eſt conceſſio. Cordis potius ictus vidit invaluiſſe, et præcordia levata fuiſſe; aſt hoc ſumma cum cautela medicum minus illo ſagacem, prudentemve experiri auctor ſum.

LXXXIX.

Eruptionem miliarem ex alvo inter febrem ſtrictiori etiam pabulum nanciſci cenſemus, diutiuſque protrahi, præſertim cum importune nimis ſudori promovendo intenti ſumus.

§ Vide de his D. Glaſs de Febribus.

XC.

Sudores etenim quod in venis hic vitium est educunt, non tamen impediunt, quo minus materia corrupta a primis viis ei succedat, imo potius eam promovent *. Partes namque corporis indusiis arcte nimis involutas sæpe notavi pustulis quam densissime consitas.

XCI.

Vidit quoque Ballonius in eadem familia liberos multos exanthemata passos, quibus, ante eruptionem, et quum nil tale expectaretur, data fuerat medicata potio, melius se habuisse, et perfectius esse sanatos, quam quibus dare medicamentum, ne excretio impediretur, religio fuit. At de variolis et morbillis præcipue hic loqui videtur. Verbaque illius confirmare possum ex multiplici in curandis variolis experientia; cum ex alvo libera, aut etiam liquidiore sub earum ingressu, nunquam quidvis damni evenisse meminerim.

XCII.

Medicus quidam primarius famulæ cuidam, cum periculum esset suffocationis, vi-

* Vide de his D. Clafs de Febribus.

gente

gente eruptione ſine ulla noxa detraxit ſanguinem. Ejus ego triennio abhinc ſecutus exemplum in pleuritico, cui purpura aderat, idem ad quartam vicem auſus ſum facere, cum ingenti delirii, et puncturæ lateris levamento; ſegete miliari brevi quam maxime auctâ, adeo ut numeroſiorem vix unquam conſpexerim.

XCIII.

Fridericus Hoffmannus nequaquam ſanguinis humani prodigus monet venam *aliquando eſſe ſecandam*, ſi præcordiorum anxietas, aut pulmonum ſtrictura celerem minentur perniciem.

XCIV.

Nec quantum experientiâ didici, venam malo invadente ſemper aperire commodum eſt, etiam ubi vires ſinere videntur; quum res nullo ſanguine detracto plerumque feliciter peracta fuerit. Nec hic prætereundum eſt, ſectionem venæ debili in puerpera convulſiones inſecutas, quibus ægre quidem mulier ſuperfuit.

XCV.

Ita ſemper ratum ſit, ut nec ab eo qui curat malum aliquod inferri debet, ſatis

enim ſunt quæ ex morbis naſcuntur: verum ut boni aliquid præſtet, pro viribus curandum eſt.

XCVI.

Propterea quum pulſus parvus ſit, et frequens, et celer, aut ſudoribus effuſioribus diffluant ægroti, parcius et cunctantius ſanguis de trahendus eſt: ſi is plenus, altus, et magnus, cum calore valde intenſo, audaciùs et tutiùs.

XCVII.

Imbecillitate tamen pulſus quæ ex oppreſſione fit terreri non debemus; tunc enim ob plenitudinem explicare ſe nequit arteria. Unde autem oriatur hæc pulſûs debilitas, an ex cordis viribus detritis, aut fere ſublatis, an ex cauſa quâvis alia et adventitia, eſt prudentis ac ſolertis medici diligenter ſcrutari.

XCVIII.

Porro non tam morbi ſtadia, futiliaque malignitatis nomina, quam ſymptomata laboranti diſcrimen afferentia, quibuſque mederi, aut ſaltem ſubvenire ſui officii eſt, præ omnibus reſpicere debet medicus.

Sæviunt

XCIX.

Sæviunt non raro vel in capite, vel in dorſo, vel lateribus, vel in abdomine, vel extremis dolores admodum atroces, qui tanta cum vehementia, et omnimoda interdum motûs impotentia adgrediuntur, ut phlogoſim his in locis ſubeſſe, aut arthritidem, facile inexpertus credat. Puerperas imprimis affligunt: nec ferrum ſemper poſtulant, quum fotu, expulſâ nimirum purpurâ, brevi ut plurimum ſummoveantur.

C.

Cum hic de ſcalpelli uſu, in puerperio præſertim mentio inciderit, et ſummi Boërhavii magiſtri mei in medicina, nunquam abſque maximo cultu et deſiderio nominandi effatum ſit, " venæſectionem haud facile, " nec niſi urgente ſumma neceſſitate adhi-" beri poſſe " nollem tacere me quidem non ſolum ſæpe quod tuta ſit expertum fuiſſe, ſed quod nullo etiam pacto omitti debeat: atque in pleuritide cum aphthis et diarrhæa, juxta ac in pleuritide vera ſimplici ex lochiis retentis, in morbillis, in fluxu uterino nimio, cum adeſſet etiam purpura, venam ipſo in brachio

brachio pertudisse, ubi non satis ampla fuit saphæna, salvis tum puerperarum rebus, tum lochiis etiam, ut decebat, brevi dein fluentibus.

CI.

Nec, quantum conjecturâ augurari valeo, tantum subibit discriminis qui venam tempestivè secat, cum matricem aliamve partem inflammatio jam invaserit, quantum ille qui incertæ magis medicamentorum efficaciæ totam committit rem, eamve morâ periculosâ protrahit.

CII.

Si materia quidem adhuc in utero latitat, quod accidentia ipsa indicabunt, prius eam evacuare per uterum expedit pessariis, suffimentis, fotibus, deinde sanguis, si res postulet, tutò mitti poterit †.

CIII.

Præcipiti enim vero periculo, fortique phlogosi, nisi principio occurras, ubi præsertim humores facile corrumpuntur, tabe miserâ et fœdâ pessundantur omnia.

† Vide Prosperum Martianum in Hippocratem de morbis mulierum.

Sola

CIV.

Sola namque occaſio neutiquam omittenda, fieri enim poteſt, ut morbus id deſideret, corpus autem vix pati poſſe videatur; ſed ſi nullum appareat aliud auxilium, periturusque ſit qui laboret, niſi temerariâ quoque viâ fuerit adjutus; in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere quam nulla ſpes ſine ſanguinis detractione ſit, et tum demum ſi exigatur, ſanguinem mittere ‡.

CV.

Si mulieri anguſtum fuerit uteri oſculum, neque puerperiorum purgationem demiſerit, inflammatione tentatur, quæ niſi brevi diligenter curetur, omnia eam magis affligent, vel ſi non ſuapte ſponte exeat, malum graveolens et lividum, aut nigrum et grumoſum exiſtit; idque mulieri exitium portendit, niſi quis celeriter venam incidat, aut alvum emolliat ‖.

CVI.

Ex Margei famula ne ſanguis quidem prodiit, nam ut filiolam hæc peperit, ilico

‡ Vide Cornel. Celſum de ſanguinis miſſione.
‖ Vide Hippocrat. de morbis mulierum, lib. 1.

os uteri ad vertebras coxarum detortum eſt: porro dolor ex vena prope talum ſectâ ceſſavit, quamvis corpus tremores jam occupaſſent.

CVII.

Et ut obiter hic notatu digniſſimum referam: ſi quid mihi ſalten in tota arte perſpectum menſtrua propellere valeat, ſanguinis certe eſt copioſa detractio e brachio vel ſaphæna, vel ex utraque, ubi nempe non deeſt multitudo. Reſerat hæc uterum etenim ultra quam credere niſi expertus poteris.

CVIII.

Ubi ex oppoſito vaſa jam exhauſta fuerint, in debilibus macilentiſque vinum generoſum, exercitium, limatura martis recens, cortex quinæ-quinæ, quum vim vitæ et vaſorum augeant circuitumque humorum, omne abſolvunt punctum: ulterius vero deplere et obſtruit, et nocet. Hæcque ſedulo diſtinguenda monemus.

CIX.

Quæ cum certâ ac multiplici comperta ſint experientiâ, inde haud obſcure forſan patebit, quam ob rationem Hippocrates in gravidis ſanguinem demi vetuerit, et ubique

in

in eo detrahendo parcior fuerit, quia in climate suo calidiore, sanguinis jacturam ægrius pati posse expertus didicerit, nisi in vehementibus inflammationibus, ubi σύχνον illum ἀφαιρέειν jussit.

CX.

Concessum quamvis sit quod medici pristini nonnulli venas affatim, quodque in una gravida duo corpora simul sustineat, exhaurirent; facile attamen, nisi copia sanguinis male habeat, detrahi non debet, fluxum enim ejus cum impetu missionem subsequutum aliquoties novi, idque, ubi copia ejus non deesse videbatur, cum magno abortûs discrimine.

CXI.

Catharticum periculosa * sane aleâ in purpura experimur, nisi urina concocta, pustulæve jam fere fuerint exsiccatæ. Tum equidem opera hujus sed lenioris a febre nondum penitus deflagrata subtrahes fomitem, imprimis ubi alvus segnior fuerit ex decubitu diuturno, victu parco, sudore effuso, vel absorbentium usu protracto.

* Puerpera purpurâ laborans, carthartico leniore sumpto, eodem die mortua est.

CXII.

Monuit divus ſenex concocta non cruda, nec fortiori nec leviori pharmaco eſſe purganda, niſi ægrotantibus ipſis quendam turgeſcentiæ ſenſum inferant; nec in febribus quibus a principio urinæ ſunt tenues, ſi quid enim circa ventrem commoveris urina non concoquitur, et morbus abſque criſi in longum tempus protrahitur.

CXIII.

A præcellentibus archiatris monitum novimus alvum circa primos a partu dies leniter eſſe commovendam, eo nempe fine ut vitii hujus incurſus et inſidiæ vitarentur; vix tamen inde expectatum ægris ſubſidium, docet enim experientia puerperas, alvo etiam fuſiore, idem, ac cæteræ quibus non fuiſſet ſubducta, fatum ſubire.

CXIV.

Utcunque vero hæc ſeſe habeant, ventrem intra triduum a partu clyſmate eluiſſe, aut granis aliquot Rhabarbari emolliiſſe ſæpiſſime profuit, nunquam autem obfuit.

Et

CXV.

Et hoc eò libentius hic ſuademus, quod ignaræ quibus res plerumque committitur mulierculæ, metu diarrhææ (puerperis pluries adverſæ) ventrem ſolvi nolunt, donec incommodo aliquo ex alvo reſtricta coactæ, voto difficulter poſtea potiuntur, certe cum ægrotæ pari periculo, et cruciatu, haud ipſo partu leviore aliquando, quemadmodum dolentes ſæpe queſtæ ſunt.

CXVI.

Nec metuit ſummus in medendo præceptor etiam ſucci ſcammonii potionis quintam partem, partemque aut ſeſeli vel alterius cujuſdam ex odoratis exhibere, rutamque ex vino albo; ſi ex partu moderata purgatione contingente venter maneat, aut etiam ex flatu concluſo dolor excitetur, vel cum febre vel citra febrem †.

CXVII.

In gravidis nec ſanguinis miſſionem, nec catharſin valuiſſe ad purpuram in puerperio inſequenti avertendam unquam obſervavi, præcipue cum genio voraci ac intemperato eæ raro, quantum par eſt, reſiſtant.

† Vide Hippocr. de his quæ uterum non gerunt.

CXVIII.

Quanquam ægroti ſudore utplurimum diſfluant, et fere reſolvantur, nec temere cohibendus is, nec facile urgendus eſt, utrumque enim periculoſum.

CXIX.

Lecti tepor favet ſudori, favet eruptioni, ac materiæ crebro immitis ac malignæ diſſipationi.

CXX.

Situs corporis interim non eſt negligendus, erectus enim vires imminuit, reclinis ſuſtentat. Spiritus namque hic ex minimo motu corporis præſertim erecti tantum non intercluduntur, non ſecus ac in febribus mali moris quibuſdam, ſcorbuto, morbiſque pulmoni infenſiſſimis.

CXXI.

Eòque magis hoc monendum puto, quod incautus æger, dum ſymptomatum vis miteſci videatur, lectum relinquens, ſive appetitui indulgens recrudeſcentium denuo vehementiâ acquiſitâ inopinatè obrui periclitetur. Duas puerperas miliaceas e lecto impru-

prudenter, et intempeſtive motas cadavera intra horam novi reportatas.

CXXII.

Ad humorem qui hic peccat tam diluendum, quam eliminandum, quâ arceri prodeſt, potentur in lecto affatim infuſa calida, aromatica ſpiritu ſubtili præſtantia e mentha, ſalvia, meliſſa, chamæmeli, et ſambuci floribus, adjuncto quovis ſpiritu volatili alcalino, grato et cardiaco, vel elixir balſamico ex amaris temperatis parato.

CXXIII.

Sitis importuna hiſce et ſimilibus etiam optime ſedatur; ſpirituſque vitio inquinati cum ſæpiſſime collabantur, toties hujuſmodi ſunt reficiundi.

CXXIV.

Non deſunt qui infuſi e baccis Caffe, aut e Thea ex India allata potui nimio et abuſui morbi noſtro ævo frequentiam tribuant, at horum ſententiæ, ut alia omittam, refragari videtur quod pauperes, atque infimi ordinis homines, qui illis compotationibus præſertim e caffe rarius utuntur, purpurâ nihilominus ſæpe defœdantur.

Ut

CXXV.

Ut vero quod res est hoc in loco confiteamur, languores non absimiles iis, qui in purpura observantur, plurimis superveniunt qui istis liquoribus palato quidem gratis, at ventriculo infensissimis abutuntur.

CXXVI.

Has igitur compotationes, cum nervis, præcipue illis qui præcordia perreptant, inimicissimæ deprehendantur, omnino rejiciendas censemus; illa e caffe potissimum, utpote quam lochia cohibuisse novimus, recens enixis interdicenda videtur.

CXXVII.

Quum nondum vero satis amplâ de hoc instructus sim experientiâ, hic paulisper hæreo: Chaova enim decocta inter Ægyptias mensibus evocandis ab uteri venis obstructis præstantissima reperta fuit a Prospero Alpino ‡.

CXXVIII.

Ructus acidi et aliquando vomitus, sudores, alvique fœces acore redolentes, morbi præ se

‡ Vide Prosper. Alpin. de Ægyptiorum Medic. lib. iv. c. 3.

ferunt indolem, ſimul et medicinam: vix idcirco niſi expertis credibile quantum hic juvant abſorbentia, alcaleſcentia mitia, infuſa temperata ſale alcalino prædita, quamque ſint ſupra omnia καρδιακότατα humores acres tum domantia, tum expellentia.

CXXIX.

In vehementi tamen ſpirituum depreſſione, cum deferbuit febris, cochleare unum aut alterum vini generoſi non denegandum eſt ægrotis præſertim ſudore nimio reſolutis: quemadmodum genuini ſcholæ Hippocraticæ diſcipuli Huxham, et Glaſs uno ore præcipiunt, quodque optimo cum fructu ſæpenumero exhibui, præcipue cum veſicularum eruptio æſtuſque febris jam exacti feſſent.

CXXX.

Quotieſcunque enim metus eſt ne homo penitus diſſolvatur, præclariſſimum ſubſidium vinum eſt, celeriter cum reficiat vires ſpirituſque, ad extremitates uſque permeans: nervos torpentes expergefacit, frigidos fovet, nimium madorem et quaſi diffluentem coercet: animum denique languentem fulcire, et delirantem demulcere poteſt ||.

|| Vide Aretæum de cura Phrenitidis.

Hy-

CXXXI.

Hyſterica paſſio cum ægras frequenter obſideat, earum animi omnimodo confirmari debent ſpe reconvaleſcentiæ, opus perarduum quantumcunque fuerit: et hic crocus, caſtoreum, vinum, ſuccinata, idque genus medicamenta maximé pollent.

CXXXII.

Cum in nulla alia febre magis deſiderari videtur ſpirituum quies, aut ſomnus conſueto etiam longior magis proſit, an non opiatis propterea quandoque concilianda?

CXXXIII.

Ego non ſolum, inquit Aëtius veſperi ad ſomnum conciliandum, vel ad tuſſim arcendam, ſed deſipientibus quoque poſt ſanguinis miſſionem, et vehementiſſime febricitantibus frequenter diacodium exhibeo, immo et ad os ventriculi intolerabili dolore affectum, et ad eryſipelata, reliquoſque calidiores morbos feliciſſime transfero; et declarare facile poſſum me ad putridas febres, ante morbi vigorem ſexcenties expertum fuiſſe §.

§ Vide Aëtii libr. v. cap. 135.

Alex-

CXXXIV.

Alexander Trallianus quoque (ut alios præteream) poſtquam in phrenitide quæ idonea videbantur incaſſum adhibuiſſet, ſomnum ægrotanti conciliare omni modo laborabat, tanquam ſummum delirantium ſubſidium, totiuſque morbi: ideoque ad diacodium deveniebat, quod, inquit, vigiliam non ſolum ſanabit, ſed et febrem, et caput igne quaſi exuſtum refrigerare poteſt *.

CXXXV.

Ad condenſationem ſpirituum per fugam (quaſi avolantium) longe potentiſſimum et efficaciſſimum poſuit opium philoſophiæ lumen illud corruſcans Verulam †. Idque in hæmorrhagiis enormibus atque horrendis, inſtar jovis ipſius manus centies præſtaſſe lætus recordor.

CXXXVI.

Quum igitur in febribus ipſis morbiſque varii generis, ubi vigiliæ et inquietudines peſſima inducunt mala, nil præſtantius ſit quam ſomnum, modo tuto fieri poteſt, con-

* Vide Alexandri Tralliani libri i. de Cura Phrenitidos.
† Vide Verulamium de Vita et Morte.

ciliaſſe, præſertim ubi ex humoribus potius concitatis, quam in vaſculis arcte impactis, morbus oriri videtur; cumque in multis opiata etiam a ſeveriſſimi judicii medicis convenire ſæpe reperiantur, ut in febre ſtationaria, nova, et ſcarlatina Sydenhami, in variolis, morbillis, incipiente tabe, dyſenteria, ut alia prætereaam mala, in quibus vel dolores vel vigilias, vel deliria ſæva horum ope tuto, et frequenter ſedata fuiſſe nôrunt vel in arte Tyrones. Utque verbo dicam, ubicunque fere ſpiritus irrequieti et furibundi valde exagitantur; nondum mihi conſtitit, quam ob rationem in hoc morbo, non modo pari, ſed jure quam in illis potiore opiata, tutò feliciterque exhiberi non poſſint; cum, quemadmodum jam dictum eſt, ſomnus multus tantam hic polliceatur ſecuritatem.

CXXXVII.

Profectò in alvo præcipite et perturbata, in dejectione et inquietudine ſpirituum, hic magnopere metuenda, in vigiliis, in puſtularum retroceſſiòne, in Lochiis nimiis, itidemque ſuppreſſis, opiata omnibus palmam præripiunt; immo omitti ea nonnunquam minus tutum foret; cum crebrò excretiones nimiæ

nec

nec ſiſti, nec deficientes proritari poſſint, nec ſomnus abſque illis obtineri.

CXXXVIII.

Diacodium, et elixir paregoricum equidem in caſibus commemoratis, ipſe felici et frequenti uſu expertus omnibus quibuſcunque opiatis ante pono, quantumcunque in hoc morbo laudibus celebrentur a quibuſdam; niſi ubi cordis aut ventriculi oppreſſio in materia expellenda, calidioribus aromaticiſve naturam quandoque egere monſtrat.

CXXXIX.

Delirium, quod non raro præſertim in principio invadit, dum materia acris ad externa expellitur, hâc expulſâ, ſua ſponte ſæpenumero ceſſat. Puſtulis tamen non exeuntibus, iiſve retropulſis, in mente turbata, aut inſomniis multo plus camphoræ, et veſicatoriis, quam antomonii calci tribuo.

CXL.

Camphora namque, cum ſit ſpirituoſa, tenuitate ſua abſque acrimonia tum perſpirationem in inflammationibus juvat, tum ſpiritus inquietos ſopit.

CXLI.

Dolores colicos æmulantes feliciſſime pacantur fotu e ſpirituoſis, aromaticis, carminativis; nec ad papaveracea largioribus doſibus propinata, qualium meminit D. Hamilton, mihi hactenus recurrere neceſſe fuit.

CXLII.

Iidem, quoties uteri regionem ſævius invadunt, ſtupis omnino ex ejuſmodi decoctis expreſſis diligenter ſunt leniendi.

CXLIII.

In utroque genere clyſmata ſunt nonnunquam ſubmittenda e mitiſſimis, lacte vaccino ſimplici, decocto florum chamæmeli aut ſambuci, jure pullino, aut avenaceo; nullo vero pacto ſtimulantia vel acria adhibueris, ne feras nimis des pœnas delicti.

CXLIV.

Teneſmus, et is profectò crudelis, hic alvum et ſiccam et liquidam comitatur, quem nunquam ſine fotu, vel paregorico ſopitum vidi.

Præ-

CXLV.

Prædicta quidem admodum utilia experimur, ubi non pessima simul ingruunt mala: si tamen horum συνδρόμη adoriatur, sæviatve; quantumvis ab exteris medicis vesicatoriorum e cantharidibus usus penitus fere negligatur, nequeo hoc in loco tacere illa mira, longeque ultra spem sæpenumero præstasse, nec quodvis iis tutius etiam inter puerperas adhiberi posse; quod periculo frequenti facto, et felici eventu, expertus affirmo.

CXLVI.

An quod acre serum edoment talia, et emittant? an quod alienas materiæ translationes invertant, revocentve ad emissaria commodiora? anquod acri sale quo abundant, vim vasorum augeant, et sustentent? an quod energiâ sibi propriâ peculiari morbi genio quadrent?

CXLVII.

Certe in dyspnœa fere suffocativa, præcordiorumque angustia, in pustulis minus exstantibus, iisve retrocedentibus, in alvo nimium fusa, vel ubi morbus ad domicilium mentis rapitur, insignia simul et securissima sunt præsidia, quæque, modo symptomatum

postulet

postulet vehementia, nonnunquam repetita prosunt.

CXLVIII.

Diarrhoea hic saepe funesta, nunquam fere non timenda, Rhabarbari dosi media, seu papaveris succi, alimentis gelatinosis, blandis, iisque quibus acres acidi succi absorbentur, vel ad cutim leviter pelluntur, compescenda est: modo ex illa vires, puerperis praesertim nimium prosterni metus sit.

CXLIX.

Aliquoties enim mali moris materies per alvum feliciter excernitur, ubi vomitu in principio non rejiciebatur, hicque intus coërceri, juxta ac in aliis indolis quoque deterioris, plurimum noceret.

CL.

Vesicatoria interea suris imprimis apponenda sunt, incredibilis enimvero valet sympathia imas inter partes, intestinaque, haud minorem dixerim quam haec inter et cutim.

CLI.

Nec in corpore humano observatur magis consuetus, crebriorve motus quam ille ex consensu.

Ex-

CLII.

Extremis dolentibus, vel tumentibus lecti tepore, pannisque laneis tum ex aromaticis decoctis expressis, tum postea siccis involutis subveniendum, lenique frictione.

CLIII.

Sin, desquammatis jam pustulis, et febre extinctâ, tumor, sicut sæpe evenit, negotium facessat, medicamento viribus convenienti humor paulatim est evocandus, eoque qui per renes trahit potissimum.

CLIV.

Spiritum cochlearis hortensis nondum vidi multum contulisse, quantumvis celeberrimo Hamilton placuerit.

CLV.

Ast corticis peruviani usu maxime, extremorum tonus est firmandus, multoque, ut primum tulerint vires, corporis exercitio.

CLVI.

Pustulæ, dum in cutim expelluntur, ut non levem acrimoniâ suâ movent molestiam, ita, depositis tandem exuviis, excipiuntur prurigine quam infensa, quæ lacti asinino, a-

quis temperatis, balneiſque cedit plerumque, aut degenerat in chronicam adeo pertinacem, ut quem ſemel occupavit, haud ſane dimittit facile, quin et aliquos ad interitum uſque inſectatur.

CLVII.

Cortex peruvianus, ex quo eximia ejus in plurimis morbis curandis vis eluxit, huc quoque ſubſidio acceſſit, vario quidem cum ſucceſſu, prout perité vel imperité dabatur; nec mirum ſi, rebus bene cedentibus, uſus ejus laudibus effertur præclaris, ſin male, tanquam venenum rejicitur. Ut hanc, quantum valeo, litem candidé componam.

CLVIII.

Ubi horrores vagi et æſtus incerti, inquietudines ſummæ anxietateſque, urina cruda, eruptiones vix extuberantes, cæteraque peſſima jam memorata ſymptomata crudum nec remittentem adhuc oſtendunt morbum, naturamque in materia coquenda laborantem, corticem credo, non impunè, ſed cum ingenti damno exhiberi ‡.

‡ Vide D. Hamilton, and the Subject of Mithridates de Febri Miliari.

E con-

CLIX.

E contrario ubi morbus intermittentis ſpeciem præ ſe ferebat, id eſt, ubi rigores et calores periodum quandam magis definitam ſervabant; ubi paroxyſmorum exacerbationes ſubinde plurimum defervebant, cumque urina divulſa quaſi fiebat, vel ut aiunt, lateritia apparebat, tum corticem uberrimo cum fructu, nulloque periculo certe aliquoties propinavi, etiam non diu ab ipſa morbi ἀκμῇ.

CLX.

Equidem hoc affirmare poſſum, plurimos, qui hoc morbo periêrunt, ſervari potuiſſe, ſi ad febris typum animum attentius medici adhibuiſſent *. De hoc autem ad amici et medici mei (cujus peritiâ non ita dudum ex febre periculoſiſſimâ ereptus ſum) D. Caroli Balguy epiſtolam lectorem relego.

CLXI.

In febre nervoſa cum puſtulis miliaribus diu protractis multum ſæpe profuit, rhæi tantillo colluviem morboſam deorſum expuliſſe; ut cum D. Huxham teſtari poſſum.

* Corticis Quin-quinæ circiter drachmæ ſex ſine vel minimo incommodo, aut damno duobus ægrotis, priuſquam eruptionis miliaris ſpes fuit, ingerebantur, cum ſcilicet morbus typum intermittentis præ ſe ferret.

CLXII.

Sit hic diæta, ſi in quovis alio, exactiſſime ordinata. Decocta ex avena, oryza, hordeo, pullo tenero, gelatinæ cum pane triticeo, et ſi ſit, bis cocto, non denegato vini pauxillo, rem penitus abſolvunt.

CLXIII.

Minima victûs cruditas, quæcunque inflant, acidaque omnia in purpura prorſus inepta ſunt, alvum enim hic nimis ſæpe mobilem implent, vel perturbant, vel ſolvunt, cum certa moleſtia, et aliquo periculo.

CLXIV.

Lac, emulſiones, et refrigerantia, inter quæ primas tenent nitrata nihil conferunt, ubi humores, ultra quam par eſt, ſive ſolvi videntur, ſive extenuari, ſpirituſve condenſati, ut cum Verulam loquar, ſeu ſolidorum vis, et contentio remittuntur.

CLXV.

Nitrum felicius accommodatur cauſonibus et peſtilentibus febribus, ad leniendos et frænandos ardores earum pernicioſos.

CLXVI.

Cuticulâ tandem deſquammatâ, ſicut ubique fit, modo res fuerint ſecundæ; periculum morbi fœdumque inquinamentum non facile delendum monſtrant etiam vitia hoc excipientia, quæque ſæpe fiunt ſaluti obſtacula integræ; qualia ſunt febricula, vel cachexia, vel affectio hyſterica, malorum non minimum; aliquando colica, aliquando carbunculi, tumor crurum interdum ulceroſus, abſceſſus in variis locis, in facie vari, e matrice fluxus, aut cohibitus, aut nimium manans, aut fædior; melancholia dira, purpurave ipſa chronica. Quibus medicina prout res poſtulat, eſt aptanda; neque enim hic in tam latam deſcendimus arenam.

F I N I S.

DISSERTATIO
DE
HEMICRANIA.

DE

HEMICRANIA.

DE morbis capitis adeo multa et egregia tum antiqui tum recentiores ſcriptis mandârunt, ut vix aliquid in hoc argumento, quantumvis multiplici, intactum relinqui videatur. Supereſt tamen unum, nec id leve, vitium HEMICRANIA ſcilicet, de qua cum nihil quod ſciam in monumentis medicis ſatis exactum occurrat, haud inutile nec ingratum fore duxi, quæ in aliis intentâ obſervatione notaveram, quæque ipſe in me non leviter eram expertus, hic paucis perſtringere.

I.

HEMICRANIA partem capitis dimidiam, (prout vox ipſa exprimit) eandemque anteriorem plerumque obſidet; normâ quidem tam accuratâ, ut aliquando lineam naſi mediam ad amuſſim attingat, ultra vero illam

illam nequaquam progrediatur, ſicut deſcribit Aretæus *.

II.

Siniſtram capitis partem dextrâ ſæpius vexari obſervârunt nonnulli.

III.

Revertitur quandoque in diuturnum uſque ſpatium per periodos, haud ſecus ac intermittentium acceſſiones, aut quotidie, aut altero quoque die, ad eandemque ſæpe horam. A nullo autem præeunte rigore, a nullo ſicut in illis fit, horrore anteceditur hicce dolor; qui primo ſtatim ab initio quidem ſævior, brevi immaniter exaſperatur.

IV.

Invadit profectò nonnunquam nullâ, quæ percipi poteſt, anſâ oblatâ, nullo in ſex rebus naturalibus errore commiſſo, abſque nauſea, dolore vago, aut laſſitudine, aut febri acuta, qualis ex ſiti, calore, inquietudine, oſtenditur, niſi quod pulſus durior fiat, et frequentior.

* τοῖσι δε ἀλγέει καὶ τα δέξια μοῦνον, ἢ τα λάια μουνον ες ὅσον ὅρων κρόταφος, ἢ ὦς, ἢ καὶ ὀφρὺς μία, ἢ ὄφθαλμος ἐσ μέσφι μέσου, ἢ ῥὶς ες ἰσά τέμνει μοῦνον, ἐπεκεῖνα δε το ἄλγημα οὐ περῇ, εν ἡμίσεϊ μίμνει τῶ τῆς κεφαλῆς χωρίῳ.

Vide Aret. Lib. 1. Cap. de diuturnis morbis.

Primis

V.

Primis diebus non adeo torquentur ægroti, nullo autem pacto idcirco, vel quia intermittat, exiguum putent esse malum, nam indies dolor intenditur: Cruciatus superveniunt acerbiores, arteriarum ictus pæsertim temporalium durante paroxysmo augentur, et accelerantur, finito verò, denuò subsidunt tardique fiunt.

VI.

Ubi dolor sævit immanis, oculus partis affectæ utplurimum cruciatur admodum, introtrahi videtur, imminuique, nec pati valet lumen; et offunduntur illi tenebræ: quam primum vero præteriit paroxysmus, vis ejus, et acies restituuntur. Quantum in accessionis vehementia, aut per morbum protractum patiuntur miseri facunde scripsit Aretæus †.

† Ἢν γὰρ ἐμπέσῃ κοτὲ ὀξέως αἰσχρὰ ϗ δεινὰ πρήσσει· σπασμὸς ϗ διαστροφὴ τοῦ προσώπου γίγνεται· Ὀφθαλμοὶ ἢ ἀτενέες κέρασι ἴκελοι πεπήγασι, ἢ τῇδε, κἀκεῖσε σπασμώδεες ἔνδον εἵλονται σκοτοδίνως. Ὀφθαλμῶν ὑποβρύχιος πόνος ἄχρι μηνίγγων. Ἵδρως ἄσχετος τενόντων ἐξαπίνης ἄλογος, ὥσπερ εἰ τινὸς παλάξαντος ξύλῳ. Ναυτίη, ἔμετος χολωδέων, κατάπτωσις τοῦ ἀνθρώπου· ἢν δ᾽ ἐπιτείνῃ κοτε τὸ πάθος, ὤνθρωπος ἐτελεύτησε· ἢν δὲ σμικρότερον ᾖ, ϗ ἐς ὄλεθρον ἀσινὲς χρονίζει, ὄκνος πολλὺς, καρηβαρίη, ἀπορίη· ζωὴ δύσφορος· ϗ γάρ πως φεύγουσι τὴν αὐγήν· σκότος δὲ πρηΰνει τουτέοισιν· εὔφοροι, κάκοδμοι τὴν ὄσφρησιν, ϗ οὔτε τι εὐῶδες αὐτέους τέρπει· ἐκτρέπονται δὲ καὶ τὰ κακώδεα· ἄχθονται τῷ βίῳ θανατῶσι ὤνθρωποι. Vide Aretæum de morbis diuturnis, lib. i. C. 2.

VII.

Calor non admodum exardet, malo etiam intenſiſſimo, nec ſubſequitur fere ſudor vel mador quivis ſenſibilis, niſi in iis quibus Hemicraniam vehementiorem ſubire contigit; tuncque larga ſanguinis effuſione e naribus ſponte oborta, vel modico circa tempora ſudore, tum febris, tum dolor deſiêrunt.

VIII.

Lotium tamen, quod redditur copioſius quidem, finito paroxyſmo, leve ut plurimum, albumque deponit ſedimentum, aliquando rubro-lateritium, id vero, (quod notatû dignum) rariùs,, niſi ſimul acceſſerit Febris, quæ interdum Hemicraniam comitatur.

IX.

Paroxyſmi duratio incerta, et indefinita ad tres, ſex, duodecim, pluresve protrahitur plerumque horas; ultra biduum quoque productum legimus; in paucis omnium miſerrimis nec remiſiſſe, nec ullis remediis unquam curatum morbum novimus.

X.

Prætereundum non eſt, quod ut oculi, ſic mentis quoque acies non infrequenter obfuſcetur

fuſcetur a morbo diuturniore et atrociore; unde etiam memoriæ damnum invehitur nunquam reſarciundum, aut ſaltem aliqua in capite imbecillitas non quidem periculoſa, gravis tamen, et quæ ad mortem plerumque duret.

XI.

Quin ex eodem morbo diu perpeſſo in aliquibus non modo oculus caliginoſus videtur, et viſus obſcurior fit, ſed etiam muſculus crotaphites ipſumque caput, quâ afficitur, macie tabeſcunt, ſicut mêa aliorumque noxâ conſtitit *.

XII.

Quos ſemel tentavit hic morbus eos poſtea facilius et ſæpius invadit; adeo verum hic certè, aut alibi nuſquam Hippocratis effatum, partem nempe jam læſam cæteris in poſterum longè fieri debiliorem, maloque cuivis oppor-

* Quantum id genus injuriæ inferunt dolor diu acerbus, partiumque nervoſarum vellicatio et oppreſſio, manifeſto liquet in atrophia ex veſicæ calculo, in nervorum vulneribus, luxatis articulis non rite repoſitis, membriſve fractis, memorabilique exemplo quod exhibuit illuſtriſſimus Philoſophus Boyle. In juvene cui ex fracta calvaria, relictâque in vulnere ſquamulâ exili, paralyſis in latere καἰ' ἴξιν, et macilentia ingens ſuperveniêrunt, quæ non prius, demptum quam fuiſſet oſſiculum, in integrum reſtituta ſunt.

 tunam.

tunam. Quin etiam si quem diutius vexaverit, is ab exiguo in victu excessu, aut cibo deteriore, somno nimio, vigiliisve, agitatione, vocis contentione, cæli varietate, et inclementia recidivam patitur.

XIII.

Carolus Piso per annos triginta hoc passus malum est, nec illum unquam dimittebat in integrum nisi æstate aliquando, cum effusus per calorem erupisset ei sudor. Laborabat potissimum ex subitis aëris mutationibus, vel nimbo aliquo e cœlo ruente.

XIV.

In mulieribus huic vitio obnoxiis redeunte menstrui fluxûs periodo, redintegrari solet Hemicrania, quæ non prius recedit quam catamenia effluxerint.

XV.

Quibus circa annos pubertatis narium hæmorrhagiæ sæpe erumpebant, jam vero exactis hisce non fiunt, iis Cephaleæ contingunt maxime, non sine multo sanguinis dispendio tollendæ.

Quem-

XVI.

Quemadmodum ubi caput dolore hemicranico affligitur, brevi minuitur tranſpiratio, indeque materies perſpirabilis acris fit, ita hâc denuo expulſâ, leve fit corpus, et liberatur caput juxta Sanctorii obſervata.

XVII.

At epidemice graſſatur quandoque, vici ejuſdem ac laris ſimul et ſemel adgrediens complures, nec ſine contagii ſuſpicione.

XVIII.

Etſi exiſtimârunt nonnulli morbum hunc e præcordiis ſubditiſve partibus ſolummodo excitari, quibus cum capite arctiſſima quædam intercedit ſympathia; ego tamen illum plerumque idiopathicum (ut, qui ſyſtemata condunt, loqui amant) potius eſſe autumarem; quoniam ſæpiſſime nulla ventriculi nauſea, nec flatus, nec hypochondriorum dolor, nec alvi durities inſueta præcedant; quod epidemicè aliquando corripiat; quod ſæpe cieatur ab aëre, ſole, vel frigore, quorum actioni caput multò magis eſſe opportunum quam ventriculum, parteſve ſubjectas omnes nôrunt.

Dolorem

XIX.

Dolorem quendam a noſtro haud alienum ſuturis nimis arcte coalitis deberi voluit ſedulus anatomicus Columbus.

XX.

Thomas Bartholinus narrat illum ex conſenſu quandoque oriri, etiam in calculo renis laborantibus, eodem nempe in latere.

XXI.

Aliqui, acie forſan nimis ſubtili, Hemicraniæ cruciatum inter ſepimento falciformi referunt, quod, ubique fieri nequit, quum ſæpius muſculos temporales foris obſideat non minus ac partes internas ab illis intermedio cranio ſeparatas ‡.

XXII.

Ex obſtructis naribus Hemicraniam aliquoties naſci, eandemque muci effluxu levari obſervavit Wepferus.

XXIII.

Ex oſſium cranii aut carie, aut præter naturam augmento, aut e cartilaginoſa ſubſtantia calvariæ adnata derivari Hemicraniam expertus eſt idem Wepferus, et ego plus

‡ Vide Spigel Anat. lib. x. c. 3.

ſemel

ſemel vidi, imprimis in generoſo Domino Philippo Ward armigero de Stoke-Doyle in provincia Northamptonienſi.

XXIV.

Detectis poſt mortem calvariis quorundam Hemicraniæ obnoxiorum, cerebrum quandoque deprehenſum eſt corruptum, quandoque ichore refertum et ſanie.

XXV.

Apparet ſanguis e vena detractus nec colore, nec conſiſtentia, a naturali alienus.

XXVI.

Hoc vitio laceſſiti delabuntur non pauci in epilepſiam, apoplexiam, et paralyſim, aliave capitis mala: cum par omnium ſit fons, pituita nempe in cerebrum ejuſque membranas diffuſa.

XXVII.

Si in iis quos vexare conſuevit Hemicrania ætate auctâ ſuperveniat arthritis, illa, cum utrumque vitium non penitus diſſimile ſit, ut plurimum evaneſcit, materiâ forſan in articulos jam tranſlatâ. Et hæc præcipua ſunt quæ ad morbi genium pertinent.

Ad

XXVIII.

Ad curam mali tam gravis quæ propius attineant nunc aggreſſurus, quin veniam a lectore impetrem nullus dubito, ſi quæ in genere authores ſyſtematici hâc de re prodidêre prius tradam, ſimulque proferam ea quibus ipſe mihi opitulari didici; et præ cæteris medicamentum, quod etſi in hujus morbi medela forſan non ſit novum, haud tamen, meo ſaltem judicio, ſatis pro merito hactenus commendatum eſt.

XXIX.

Sit tibi imprimis curæ ne altas infigat radices malum tam pertinax, ægerrime nam poſtea evellentur. Hic igitur, quemadmodum omnes morbi acuti, modo, non infirmitate, ſed onere noceant, venæ-ſectionem requirit.

XXX.

In paroxyſmis ſæviſſimis ſanguinem mitti nec mihi, nec aliis acerbitatem unquam lenibat doloris, nec vel minimum proderat.

XXXI.

Quando dolor partem capitis occupat poſteriorem, proderit in fronte venam incidere,

cidere, et vice verſâ. Hoc etiam pacto diuturnæ oculorum fluxiones ſæpius ſanantur, e partibus ad occiput ſanguine detracto; idque Galeni confirmatur aliorumque experientiâ.

XXXII.

In capitis morbis qui a redundantia ſanguinis ortum ducunt, ejus miſſionem obſervavit Fridericus Hoffmanus eo || feliciorem, quo propius parti inſtituta fuerit dolenti, quod pluries etiam notavi.

XXXIII.

Ex jugularium præ cæteris ſectione magnum allatum eſt ſubſidium plurimis Hemicrania atroci laborantibus, in conſtitutione epidemica Taurinenſi anni 1721 §.

XXXIV.

Ab eo abhorrentibus adminiculo hirudines temporibus affixæ haud imparem attulêre opem.

XXXV.

Arteriotomiæ tamen in temporibus haud multum fidendum eſt, quicquid Wepferus,

|| Vide Fridericum Hoffmannum de Dolore Cephalico.
§ Vide Conſtitut. Taurin. 1721, a Do. Carolo Richa.

Severinus, ac Paræus in contrarium ſtatuerint; enimvero, quantum plurimâ diverſis in noſocomiis conſtitit experientiâ, breve et incertum affert ſubſidium, nec magis prodeſt arteriæ ad tempus ſuppreſſio, carotidis alii namque rami non minus membranas obſtructas pervellunt ac replent: fatendum igitur eſt, arteriæ raro plus quam venæ ſectionem hic præſtare.

XXXVI.

Compreſſio vel frictio nervi qui cranium ſupra oculi orbitam perforat, dolorem aliquando lenit, certe nunquam delet.

XXXVII.

In hoc morbo pulcherrime agunt nonnunquam emetica, ideoque, detracto prius ſanguine, audacter exhibenda ſunt iis imprimis, quibus vel ventriculus cruditatibus ſcatet, vel morbus intermittentis typum induit. Carolus Piſo vomitione excitatâ liberatus eſt plerumque, ſicut quoque Petri Borelli parens.

XXXVIII.

Evocatus e capite bene tecto mador paroxyſmum ſæpe levat, interdum etiam tollit.

Alios

XXXIX.

Alios adjuvant calida cataplaſmata et fotus, mihi vero nihil contulêre. Calor attamen utplurimum magnopere prodeſt. Frigus e contrario nunquam non inimicum eſt nervis, et Cerebro.

XL.

Ex ſero acriori puſtulæ nonnunquam inſigni cum fructu efflorеſcunt frontem circa et ſinciput; illorum autem retroceſſio dolorem aliquando redintegrat.

XLI.

Stillicidium narium aquoſum ſpiritu ſalis ammoniaci volatili provocatum morbum ſolviſſe notum eſt *. Spiritus quoque volatilis e cruore humano arte elicitus plurimum a Do. Boyle laudatur tam internè quam externè adhibitus.

XLII.

In omnibus capitis vitiis pituita omnino evocanda eſt vel ptarmicis, vel ex ore, deinde permultâ aquâ calidâ caput perfundi prodeſt, quo obſtructum perſpirabile reddatur.

* Vide Obſervat. 184. Ephem. German. Decur. ann. prim. tom. 3.

XLIII.

Caput ad cutem totum ne tondeas, etſi enim aquâ frigidâ perlui multum juvet, ex aëris mutationibus, præſertim a frigore dolores vi majore recrudeſcunt.

XLIV.

Jubet Celſus reſinâ tempora ſubinde pervellere, et impoſito ſinapi exulcerare ea quæ male habent, ſed multiplici conſtitit experientiâ, veſicatoria capiti aut nuchæ appoſita plus mille aliis profeciſſe, et interdum ſine quovis alio remedio repente, penituſque ab iis malum fuiſſe curatum.

XLV.

Linimento e cantharidibus in Hemicrania utebatur jamdudum Archigenes; quod quidem mirum in modum prodeſt; præſertim ſi ab ulcuſculis diutius manaverit ſanies. Oportet tamen interea lactis potione, aliiſque congruis demulcentibus veſicam munire, et potiſſimum ſi vertex epiſpaſtico e cantharidibus exulceretur; quod obiter hic notari velim.

XLVI.

Idem herbam ſtœchadem in aqua ſeu mulſa elixatam cephalalgicis et hemicranicis tanquam

quam unicum maximumque auxilium exhibebat, fateor vero me nondum hujus utilitatem fuiſſe expertum.

XLVII.

Nonnulli magnâ lotii quantitate emiſſâ liberantur.

XLVIII.

Sudores opiatis eliciti cum ſomno, diuturnos eoſdemque acerbiſſimos dolores interdum ſolvêre †; annon idcirco malo vehementius ſæviente, hydrotica, præmiſſis univerſalibus propinanda, quo ſerum præcipuus morbi fomes educatur?

XLIX.

Annon decocto vel pulvere ſarſæ ſudores et urina eliciundi? Hinc enim, ubi ſeri ſuſpicio fuit, non leve ſubſidium; et ſi Ballonio fides, Hemicraniæ utcunque pertinacis abſoluta curatio ‡.

L.

Ad id tandem devenio quod palmarium mihi videtur remedium, radicem ſcilicet Va-

† Vide Obſervat. xvi. tom. 5. 2d Decur Ephemer. German.
‡ Vide Ballon. Conſil.

lerianæ

lerianæ ſylveſtris, quæ largiori doſi ſumpta, et repetita ſæpe ſola dolores ſanat tum acutos tum diuturnos. Me profectò adeo multa et gravia per quadriennium quotidie perpeſſum, ut vitæ fere tæderet, maxime ſublevabat, et curabat.

LI.

Virtus tota in radice eſt, pulviſque ejus ſponte ortæ, et extirpatæ antequam caulem edat, ad unam ter, quaterve de die, aut alteram, ſi ferat ventriculus, exhibitus drachmam, ut plurimum votis reſpondet.

LII.

Hic quoque vires anodynas ſuas pulveres cinnabarati oſtendunt, doſis autem ſatis larga adhiberi debet, quemadmodum obſervârunt Boyle et Junckerus.

LIII.

Quantumcunque a compluribus celebretur in hoc morbo magnus iſte febrium, quæ per periodos recurrunt, domitor cortex peruvianus, maximâ tamen cautelâ, me ſaltem judice, propinari debet, nec prius omnino, quam morbus intermittentis formam induerit, exhiberi; cum vero paroxyſmi periodicè recurrentes, lotium ſubſidens lateritium, cætera-

que,

que, quæ intermittentis indicant genium, ſigna adſint, tum demum haud abs re erit corticis periculum facere: aſt ſedulâ obſervatione quidem adhibitâ, quandoquidem hic juxta ac in aliis Hemicraniæ ſpeciebus, ubi minus feliciter cedit cortex, vim vitii auget et ſecuritatem.

LIV.

Contraria contrariis curanda: a calore igitur ſi dolor excitetur, aquâ frigidâ caput irrigare expedit, ſi vero frigus morbi ſit cauſa, aquâ calidâ marinâ, aut veſtimentis calidis onerare. Si ſiccitas et ſitis ſimul adſint, balnea potius ex uſu ſunt, quam agitatio ulla ſudorificis aut calidioribus medicamentis tentata.

LV.

Somnus nimius æque ac vigiliæ inimicus eſt, ille namque ſenſibus ſtuporem invehit, capitique gravitatem, quâ omnis actio torpet: hæ cruditatem inducunt, alimentum ſubtrahunt, corpus labefactant, mentemque contriſtant, ſicut docuit Celſus.

LVI.

Dolorem ex vino vel cruditate ortum abſtinentia, et diæta exactiſſima, penitus diſcutiunt.

LVII.

Ut in aliis cruciatibus ita et in hoc victûs ratio tenuis conducit. Ab acribus temperet æger et flatulentis.

LVIII.

Cæna præsertim semper frugalis sit et simplex, ne humores minus cocti et perspirati cerebrum gravent.

LIX.

Lac et Lacticinia hemicranicis minus idonea perhibentur; mihi tamen unquam obfuisse non memini.

LX.

Ad summam, ut præcepit Hippocrates, fugiat æger solem, ventos, vinum, ignem, fumum, acrium odores; denique quiescat, mollique victûs ratione utatur.

LXI.

Alvus libera est servanda, aliquando etiam medicamento ex hiera eam solvi expedit, ast purgantia violentiora omnino nocent.

Si

LXII.

Si dens exesus aut solutus alveolo vacillet, et doleat, sine mora evellendus.

LXIII.

De setaceorum in diuturnis cephalæis usu consulendi sunt expertissimi viri Fabricius Hildanus, Johannes Jacobus Wepferus, Fridericus Ruyschius, aliique in observationibus passim.

LXIV.

Si autem, omnibus tentatis, nihil proficiat, credibile est, vel humorem quendam in cerebrum effusum esse, vel cranium spinâ illatâ, carieve erosum, vel denique aurem internam, ad tubam imprimis eustachianam, maxillamve superiorem abscedere; quemadmodum in non paucis novi, * et in Dureti scholiis in Hollerium, Ballonio, aliisque videre est; tumque hic nihil conferes, nisi cariem appositâ tollas terebrâ, aut exitum aliquem humori pares.

* Aliquos diu Hemicraniâ gravi ex his, et ex dente corrupto, aut vacillante laborantes videre contigit, dum in provincia Rutlandiæ versarem, ubi, locisque vicinis plurima dictorum observata sunt.

F I N I S.

EPISTOLA

D^ris CAROLI BALGUY,

DE

MORBO MILIARI.

VIRO AMICISSIMO

J. FORDYCE, M. D.

C. BALGUY, S. D.

TRACTATUM *de Febri Miliari* accuratiſſimum perlegi, cujus ergo me maxime devinctum habes; petenti autem ſi quid, ipſe ad morbi genium ſpectans, obſervaverim, ut tecum communicarem, tandem morem gero; paucula quædam ad *ſpecies ejus* rite diſtinguendas diſſerens, hiſtoriâ unâ vel alterâ, quo *curandi ratio* confirmetur, adjectâ.

Febris itaque Miliaris (quæ purpuræ acutæ nomine apud exteros dignoſcitur) in triplicem diſcerni poteſt; vel enim puſtulæ *albæ* ſunt, febre *maligna* continenter urgente: vel *ſub-rubræ* febre inſigniter *remittente*: vel prorſus *efflorefcentes* cum ſpeciem *intermittentis* ſibi arroget: quod genus morbi etſi tutiſſimum, peritè minus tractatum in *chronicum* tranſit, periculoſum aliquando, & ſæpius recidivum.

Nec methodus curandi magis abſimilis quam ſpecies ipſæ morbi ſunt; quippe in *primo*

primo genere, ubi ſumma *malignitas* aliquando ſubeſt; res tota verſatur, ut quicquid hoc *vitium* ſit ſub *præcordiis*, & *penitiori corporis habitu* latens, per *glandulas miliares* eliminetur. De hac ſpecie autem ſatis fuſe diſſeruit Cl. Hamiltonus.

In *ſecundo genere*, etſi ſub principium eadem ratio prorſus ineunda ſit, in proceſſu autem, cum *fomes morboſus* maxima e parte excretus fuerit, exacerbationibus & remiſſionibus ſtatis ac certis periodis ſeſe excipientibus, quod reſtat morbi *cortice peruviano* expugnetur. Tertium autem genus, utpote ſpecies vera, & genuina *intermittentis*, more intermittentium curatur; hâc cautelâ adjunctâ, quod cum *cruditatibus viſcerum* plerumq; foveatur, medicamenta ad obſtructiones haſce reſerandas corticis uſui rite præmittuntur, et quo radicitus extirpetur, cum cortice ſociantur.

Hiſtorias jam candide enarratas, ut diſtinctio hæc plenius innoteſcat, paucis accipe.

Uxor Dom. B. triginta circiter annorum, cui alvus aſtrictior, & menſes tardius fluere ſolebant, alioquin bene valens, & corpus rebus domeſticis ſatis exercens; febricitans puſtulas miliares emiſit, facie, pectore, & manibus rubore ſuffuſis. Poſt alvi itaq; ſolutionem attemperantibus ad diaphoreſin fovendam

vendam insistebatur, vesicatoriis successive ad Nucham & Brachia appositis. Cum eruptiones autem per mensis fere spatium crudescerent, & jam vesperi magis ingruentes sub auroram prope evanuerint, de corticis periculum faciendo statutum erat, ea dosi, & modo, ut de minus fausto ejus effectu caveretur. Coch. itaq; duo decocti ejus (Rheo pro re natâ adjuncto) tertiis horis exhibebantur cum pustulæ cito rariores fierent, & febris remissiór: ejusdem autem remedii usu constanter pergebat donec pedetentim, & absque minimo fastidio, ad pristinam valetudinem restituebatur.

Uxor Dom. L. anno circiter vicesimo quinto, quæ fluorem album diutius passa fuerat, vultu etsi vegeto sanguineoque; febre miliari decubuit, pustulis subrubis per totam corporis superficiem dispersis. Cum septimana autem jam una & altera elapsæ fuerint, & febris & continua in remittentis specimen transierat; emetico et haustu solutivo præmissis, cortex Peruvianus copiose satis ingerebatur, cum febris levamine, & maxima simul pustularum decrescentia. Cum ob autumnalem autem anni tempestatem (non obstante corticis usu) sæpius rebellis usque fuisset, emetico ad tertiam vicam repetito, & corticis, cum marte sociati, liberaliori usu, plene convaluit.

Viduæ

Viduæ circitur 40 annorum macilentæ & quæ a Londino in vicum paluſtrem hoſpes nuper devenerat; poſt tertianam ſæpius recidivam puſtulæ miliares confertim eruperunt, per totam corporis ſuperficiem efflorefcentes. Morbi *veram indolem* parum ſuſpicans & ad *ſcorbuticam quandam diathesin* reſpiciens, quæ *ſanguinis acrimoniam attemperarent* præcepi. Quibus nil proficientibus, & cum eruptiones tertianæ veſtigia præ ſe ferentes, & alternis diebus repullulantes adhuc urgebant; cortex hiſce ſociatus uſurpatur. Formâ autem ob molem aliquatenus nauſeante, ſolo ejuſdem uſu perſtabat; & ejus ope morbum debellatum prorſus fuiſſe judicavi. Aſt cum ob regionis intemperiem (cui minus aſſueverat) ſemel iterumq; renatus fuerit; eodem remedio, deobſtruentibus adjuto, emeticorum ſimul uſu rite præmiſſo, toties profligabatur. Donec tam remediorum, quam morbi (uſq; recidivi) tædio affecta; & ab iterato cælum mutandi conſilio aliena; ad empiricum ſe contulit, & paulo poſt eam defunctam eſſe audivi.

Caſus hi, quibus plures ſubnecti potuiſſent, corticis uſum in ſpeciebus hiſce febrium miliarium vindicant; nec litem quis moveat, quaſi hâc ratione materiæ morbificæ expulſio ſufflaminetur: Quippe febre intermit-

tentis

tentis vel remittentis ſpeciem induente, eruptio cum febre prorſus evaneſcit. Et, ſi authoritas quid valeat, Sydenhamus ipſe æque ac Mortonus, authores certe in genere parum conſentientes, in hoc ad amuſſim quadrant.

Ille enim, in ſchedula de nova febre puſtulis miliaribus plerumq; ſtipata; aſſerit ſe poſt venæſectionem & repetitam catharſin, eam cortici Peruviano (hic nunquam non triumphanti) conficiendam tradidiſſe. Hic quoque in Pyretologiæ Cap. 4to. inter ſigna intermittentis eruptiones ſcarlatinas recenſet; & has febres, cum vel ſponte, vel arte coactæ, larvas depoſuerint, ſe cito & feliciter China China ſemper curaſſe affirmat. Et cap. 6to. cum ſcarlatinæ ſpeciem induerit, ſe venæſectione & opiatis ejus ſymptomata in ordinem redegiſſe, & finito paroxyſmo, cortice cum opio adjuncto radicitùs ſuſtuliſſe. Et in hiſtoriis ad proteiformem intermittentis genium elucidandum, caſus 23 & 24 hanc curandi rationem confirmant. Sed animadverſione dignum, quod in caſu priore, cum venæſectione tantum, & opiatis, per decurſum paroxyſmi, perſtabat, non obſtante corticis in intervallis exhibitione, febrim ſtatim recidivam fûiſſe; & quod cortici ſpurio vel effæto ſaltem, injuriove forſan imputavit.

In altero caſu autem cum purgatio rite fuerit præmiſſa, curationem ſatis feliciter ceſſiſſe.

Hæc, vir digniſſime, habui quorum te participem eſſe cupiebam, iis pro arbitrio utaris, valeaſque.

Dabam pridie Calendas
Octobris, 1755.

FINIS.